ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΥΠΑΤΗ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΣ ΤΗΣ
ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΚΟΙΝΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Βρυξέλλες, 19.7.2017
JOIN(2017) 30 final

ΚΟΙΝΗ ΕΚΘΕΣΗ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

σχετικά με την εφαρμογή του Κοινού πλαισίου για την αντιμετώπιση των υβριδικών απειλών -
Απόκριση της Ευρωπαϊκής Ένωσης

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ΕΕ βρίσκεται αντιμέτωπη με μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις στην ιστορία της όσον αφορά την ασφάλεια. Οι απειλές έχουν ολοένα και περισσότερο μη συμβατικές μορφές, άλλες είναι φυσικές, όπως οι νέες μορφές τρομοκρατίας, άλλες είναι ψηφιακές, όπως οι σύνθετες επιθέσεις στον κυβερνοχώρο. Άλλες είναι περισσότερο δυσδιάκριτες και στοχεύουν στη συστηματική άσκηση πίεσης, όπως οι εκστρατείες παραπληροφόρησης και η χειραγώγηση των μέσων ενημέρωσης. Επιδιώκουν την υπονόμευση των θεμελιωδών ευρωπαϊκών αξιών, όπως της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας και της δημοκρατίας. Οι πρόσφατες συντονισμένες επιθέσεις στον κυβερνοχώρο σε ολόκληρο τον πλανήτη, για τις οποίες η απόδοση ευθυνών αποδείχτηκε ιδιαίτερα δύσκολη, κατέδειξαν τις αδυναμίες των κοινωνιών και των θεσμών μας.

Τον Απρίλιο του 2016, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η Ύπατη Εκπρόσωπος εξέδωσαν κοινή ανακοίνωση σχετικά με την αντιμετώπιση των υβριδικών απειλών[1] (κοινό πλαίσιο). Αναγνωρίζοντας τον διασυνοριακό και σύνθετο χαρακτήρα των υβριδικών απειλών, το παρόν πλαίσιο προτείνει μια προσέγγιση η οποία αφορά το σύνολο της διοίκησης για την ενίσχυση της συνολικής ανθεκτικότητας των κοινωνιών μας. Το Συμβούλιο[2] χαιρέτισε την πρωτοβουλία και τις προτεινόμενες δράσεις και κάλεσε την Επιτροπή και την Ύπατη Εκπρόσωπο να υποβάλουν έκθεση προόδου τον Ιούλιο του 2017. Παρά το γεγονός ότι η ΕΕ μπορεί να βοηθήσει τα κράτη μέλη να βελτιώσουν την ανθεκτικότητά τους στις υβριδικές απειλές, η πρωταρχική ευθύνη ανήκει στα κράτη μέλη, στον βαθμό που η αντιμετώπιση των υβριδικών απειλών αφορά την εθνική ασφάλεια και άμυνα.

Το εν λόγω κοινό πλαίσιο για την αντιμετώπιση των υβριδικών απειλών αποτελεί σημαντικό μέρος της συνολικής ολοκληρωμένης προσέγγισης της ΕΕ όσον αφορά την ασφάλεια και την άμυνα. Συμβάλλει στη δημιουργία μιας Ευρώπης που προστατεύει, όπως ζήτησε ο Πρόεδρος Juncker στην ομιλία του για την κατάσταση της Ένωσης, τον Σεπτέμβριο του 2016. Το 2016 η Ευρωπαϊκή Ένωση έθεσε, επίσης, τα θεμέλια για μια ισχυρότερη ευρωπαϊκή αμυντική πολιτική ώστε να ανταποκριθεί στις προσδοκίες των πολιτών για μεγαλύτερη προστασία. Στην παγκόσμια στρατηγική της ΕΕ για την εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας της ΕΕ[3] αναλύεται η ανάγκη για μια ολοκληρωμένη προσέγγιση με σκοπό τη σύνδεση της ανθεκτικότητας της ΕΕ στο εσωτερικό της με τις εξωτερικές της δράσεις, και ζητείται η δημιουργία συνεργειών μεταξύ της αμυντικής πολιτικής και των πολιτικών που καλύπτουν τους τομείς της εσωτερικής αγοράς, της βιομηχανίας, της επιβολής του νόμου και των υπηρεσιών πληροφοριών. Μετά την έκδοση, τον Νοέμβριο του 2016, του σχεδίου δράσης για την ευρωπαϊκή άμυνα, η Επιτροπή παρουσίασε συγκεκριμένες πρωτοβουλίες οι οποίες θα συμβάλουν στην ενίσχυση της ικανότητας της ΕΕ για την αντιμετώπιση των υβριδικών απειλών, μέσω της ενίσχυσης της ανθεκτικότητας στις αλυσίδες εφοδιασμού στον τομέα της άμυνας και της ενίσχυσης της ενιαίας αγοράς στον τομέα της άμυνας. Ειδικότερα, στις 7 Ιουνίου 2017, η Επιτροπή παρουσίασε το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας με προτεινόμενη χρηματοδότηση ύψους 600 εκατ. EUR έως το 2020 και 1,5 δισ. EUR ετησίως μετά το 2020.

[1] Κοινή ανακοίνωση προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο *Κοινό πλαίσιο για την αντιμετώπιση υβριδικών απειλών – Απόκριση της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, JOIN (2016) 18 final.

[2] *Συμπεράσματα του Συμβουλίου για την αντιμετώπιση των υβριδικών απειλών*, δελτίο τύπου 196/16, της 19ης Απριλίου 2016.

[3] Υποβλήθηκε από την Ύπατη Εκπρόσωπο στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 28 Ιουνίου 2016.

Στην ανακοίνωση με θέμα την Ένωση Ασφάλειας[4] αναγνωρίζεται η ανάγκη αντιμετώπισης των υβριδικών απειλών και η σημασία της διασφάλισης μεγαλύτερης συνοχής μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών δράσεων στον τομέα της ασφάλειας.

Οι ηγέτες της ΕΕ έχουν θέσει την ασφάλεια και την άμυνα στο επίκεντρο της συζήτησης σχετικά με το μέλλον της Ευρώπης[5]. Αυτό αναγνωρίστηκε στη Διακήρυξη της Ρώμης, της 25ης Μαρτίου 2017, η οποία προέβαλε ένα όραμα για μια ασφαλή και προστατευμένη Ένωση αποφασισμένη να ενισχύσει την κοινή της ασφάλεια και άμυνα. Οι Πρόεδροι του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και ο Γενικός Γραμματέας του ΝΑΤΟ υπέγραψαν κοινή δήλωση στη Βαρσοβία, στις 8 Ιουλίου 2016, με σκοπό να δοθεί νέα ώθηση και νέο νόημα στη στρατηγική εταιρική σχέση ΕΕ-ΝΑΤΟ. Στην κοινή δήλωση περιγράφονται επτά συγκεκριμένοι τομείς, μεταξύ των οποίων και η αντιμετώπιση των υβριδικών απειλών, στους οποίους θα πρέπει να ενισχυθεί η συνεργασία των δύο οργανισμών. Στη συνέχεια, υιοθετήθηκε μια κοινή δέσμη 42 προτάσεων προς εφαρμογή από τα Συμβούλια τόσο της ΕΕ όσο και του ΝΑΤΟ και η πρώτη έκθεση, στην οποία περιγράφεται ότι σημειώθηκε σημαντική πρόοδος, εκδόθηκε τον Ιούνιο του 2017[6].

Στο έγγραφο προβληματισμού της Επιτροπής σχετικά με το μέλλον της Ευρωπαϊκής Άμυνας[7], το οποίο παρουσιάστηκε τον Ιούνιο του 2017, περιγράφονται διαφορετικά σενάρια σχετικά με τους τρόπους αντιμετώπισης των αυξανόμενων απειλών που αντιμετωπίζει η Ευρώπη στον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας και ενίσχυσης των ικανοτήτων της Ευρώπης στον τομέα της άμυνας έως το 2025. Και στα τρία σενάρια, η ασφάλεια και η άμυνα θεωρούνται αναπόσπαστα στοιχεία του ευρωπαϊκού σχεδίου για την προστασία και την προώθηση των συμφερόντων μας τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό. Η Ευρώπη πρέπει αφενός να αποτελέσει παράγοντα ασφάλειας και αφετέρου να κατοχυρώσει σταδιακά τη δική της ασφάλεια. Κανένα κράτος μέλος δεν μπορεί μόνο του να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις του μέλλοντος, ιδίως τις υβριδικές απειλές. Επομένως, η συνεργασία στον τομέα της άμυνας και της ασφάλειας δεν είναι θέμα επιλογής· είναι η αναγκαιότητα να επιτύχουμε αποτελέσματα σε μια Ευρώπη που προστατεύει.

Στόχος της παρούσας έκθεσης είναι να παρουσιάσει την πρόοδο που έχει σημειωθεί έως τώρα και τα επόμενα στάδια εφαρμογής σχετικά με τις δράσεις στους τέσσερις τομείς που προτείνονται στο κοινό πλαίσιο: μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση σχετικά με την κατάσταση· ανάπτυξη ανθεκτικότητας· ενίσχυση της ικανότητας των κρατών μελών και της Ένωσης όσον αφορά την πρόληψη και την αντιμετώπιση κρίσεων, καθώς και την συντονισμένη ανάκαμψη· και ενίσχυση της συνεργασίας με το ΝΑΤΟ ώστε να εξασφαλιστεί η συμπληρωματικότητα των μέτρων. Η ανάγνωσή της θα πρέπει να γίνει σε συνδυασμό με τις μηνιαίες εκθέσεις προόδου προς μια αποτελεσματική και πραγματική Ένωση Ασφάλειας.

[4] COM(2016) 230 final, της 20.4.2016.
[5] Ο οδικός χάρτης της Μπρατισλάβας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, της 16ης Σεπτεμβρίου 2016, και η δήλωση της Ρώμης των ηγετών των 27 κρατών μελών και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της 25ης Μαρτίου 2017.

[6] http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2017/06/19-conclusions-eu-nato-cooperation
[7] Έγγραφο προβληματισμού για το μέλλον της ευρωπαϊκής άμυνας, 7.6.2017, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/reflection-paper-defence_en.pdf

2. ΑΝΑΓΝΩΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΥΒΡΙΔΙΚΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΜΙΑΣ ΑΠΕΙΛΗΣ

Οι υβριδικές δραστηριότητες χαρακτηρίζουν όλο και συχνότερα το ευρωπαϊκό περιβάλλον ασφάλειας. Η ένταση των δραστηριοτήτων αυτών αυξάνεται και οι ανησυχίες είναι διαρκώς μεγαλύτερες όσον αφορά την παρεμβολή τους στη διεξαγωγή εκλογών, τις εκστρατείες παραπληροφόρησης, τις κακόβουλες δραστηριότητες στον κυβερνοχώρο και τις προσπάθειες των εν λόγω δραστών να ριζοσπαστικοποιήσουν και να χειραγωγήσουν ευάλωτα μέλη της κοινωνίας ώστε να ενεργούν για λογαριασμό τους. Η τρωτότητα απέναντι στις υβριδικές απειλές δεν γνωρίζει εθνικά σύνορα. Οι υβριδικές απειλές απαιτούν συντονισμένη απάντηση σε επίπεδο ΕΕ και ΝΑΤΟ. Η εξέλιξη της κατάστασης από τον Απρίλιο του 2016 και έπειτα αποδεικνύει πως παρά το ότι οι απειλές εξακολουθούν πολλές φορές να αξιολογούνται μεμονωμένα, στο εσωτερικό της Ένωσης υπάρχει αυξανόμενη αναγνώριση και συνειδητοποίηση του υβριδικού χαρακτήρα ορισμένων δραστηριοτήτων που παρατηρούνται και της ανάγκης για συντονισμένη δράση. Η ΕΕ θα συνεχίσει τις προσπάθειές της για μεγαλύτερη ευαισθητοποίηση σχετικά με την κατάσταση και στενότερη συνεργασία.

<u>Δράση 1</u>: Τα κράτη μέλη, με την κατάλληλη υποστήριξη από την Επιτροπή και την Ύπατη Εκπρόσωπο, καλούνται να δρομολογήσουν μια έρευνα για κινδύνους υβριδικών απειλών με σκοπό να εντοπιστούν τα βασικά τρωτά σημεία, καθώς και να προσδιοριστούν ειδικοί δείκτες υβριδικών απειλών που μπορούν ενδεχομένως να στρέφονται κατά εθνικών και πανευρωπαϊκών δομών και δικτύων.

Το Συμβούλιο έχει συγκροτήσει μια ομάδα με την ονομασία «Φίλοι της Προεδρίας» στην οποία συμμετέχουν εμπειρογνώμονες από τα κράτη μέλη με σκοπό να εκπονήσουν μια πρότυπη έρευνα που θα τους επιτρέψει να προσδιορίσουν καλύτερα βασικούς δείκτες υβριδικών απειλών, να τους ενσωματώσουν στους μηχανισμούς έγκαιρης προειδοποίησης και στους υπάρχοντες μηχανισμούς εκτίμησης του κινδύνου, καθώς και να τους κοινοποιήσουν, κατά περίπτωση. Η εντολή έχει εγκριθεί και οι εργασίες έχουν ήδη αρχίσει. Η πρότυπη έρευνα θα πρέπει να είναι έτοιμη μέχρι το τέλος του 2017 και αμέσως μετά να ξεκινήσουν οι πραγματικές έρευνες. Η προστασία κατά των υβριδικών απειλών θα πρέπει να ενισχυθεί αμοιβαία. Επομένως, τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να πραγματοποιήσουν τις εν λόγω έρευνες το ταχύτερο δυνατόν, δεδομένου ότι θα προσφέρουν πολύτιμες πληροφορίες σχετικά με τον βαθμό τρωτότητας και ετοιμότητας σε όλη την Ευρώπη.

α. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΕΥΑΙΣΘΗΤΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η ανταλλαγή των εργασιών αξιολόγησης και ανάλυσης πληροφοριών είναι βασικό εργαλείο για τη μείωση της αβεβαιότητας και την αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με την κατάσταση. Κατά το προηγούμενο έτος σημειώθηκε σημαντική πρόοδος. Συγκροτήθηκε η Μονάδα Ανάλυσης Υβριδικών Απειλών της ΕΕ η οποία πλέον λειτουργεί πλήρως, δημιουργήθηκε η ειδική ομάδα «East StratCom» (Ανατολική Στρατηγική Διοίκηση) και η Φινλανδία εγκαινίασε το Ευρωπαϊκό Κέντρο για την αντιμετώπιση υβριδικών απειλών. Μεγάλο μέρος των εργασιών επικεντρώθηκε στην ανάλυση των εργαλείων και μέσων μόχλευσης όσον αφορά την παραπληροφόρηση ή την προπαγάνδα, με την καλή συνεργασία της ειδικής ομάδας «East StratCom» της ΕΕ, της Μονάδας Ανάλυσης Υβριδικών Απειλών και του ΝΑΤΟ. Η βάση αυτή είναι πολύ καλή για να συνεχιστεί η ανάπτυξη μιας νοοτροπίας ανάλυσης και αξιολόγησης των υβριδικών απειλών που συνδέονται με την εσωτερική και εξωτερική μας ασφάλεια.

<u>Μονάδα Ανάλυσης Υβριδικών Απειλών</u>

<u>Δράση 2</u>: Δημιουργία μιας Μονάδας Ανάλυσης Υβριδικών Απειλών της ΕΕ στο πλαίσιο της υφιστάμενης δομής INTCEN της ΕΕ, ικανής να λαμβάνει και να αναλύει διαβαθμισμένες πληροφορίες και πληροφορίες ανοικτής πηγής σχετικά με υβριδικές απειλές. Τα κράτη μέλη καλούνται να δημιουργήσουν εθνικά σημεία επαφής σχετικά με υβριδικές απειλές ώστε να εξασφαλίζονται η συνεργασία και η ασφαλής επικοινωνία με τη Μονάδα Ανάλυσης Υβριδικών Απειλών.

Η Μονάδα Ανάλυσης Υβριδικών Απειλών της ΕΕ δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του Κέντρου Ανάλυσης Πληροφοριών της ΕΕ για να λαμβάνει και να αναλύει διαβαθμισμένες πληροφορίες και πληροφορίες ανοικτής πηγής σχετικά με υβριδικές απειλές από διάφορους εμπλεκόμενους παράγοντες. Στη συνέχεια, η ανάλυση διανέμεται στο εσωτερικό της ΕΕ και μεταξύ των κρατών μελών και τροφοδοτεί τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων της ΕΕ, παρέχοντας ιδίως στοιχεία για την εκτίμηση των κινδύνων που αφορούν την ασφάλεια σε επίπεδο ΕΕ. Το Τμήμα Πληροφοριών του Στρατιωτικού Επιτελείου της Ευρωπαϊκής Ένωσης συμβάλλει το έργο της Μονάδας Ανάλυσης Υβριδικών Απειλών πραγματοποιώντας στρατιωτικές αναλύσεις. Μέχρι σήμερα, έχουν παραχθεί περισσότερες από 50 εκτιμήσεις και ενημερωτικά έγγραφα σχετικά με θέματα υβριδικών απειλών. Από τον Ιανουάριο του 2017, η Μονάδα εκδίδει το περιοδικό «Hybrid Bulletin», στο οποίο αναλύονται οι τρέχουσες απειλές και άλλα θέματα σχετικά με τις υβριδικές απειλές, το οποίο διανέμεται απευθείας στα θεσμικά όργανα και τους οργανισμούς της ΕΕ, καθώς και στα εθνικά σημεία επαφής[8]. Η πλήρης επιχειρησιακή ικανότητα της Μονάδας επετεύχθη, όπως είχε προγραμματιστεί, τον Μάιο του 2017. Τέλος, υπάρχει τακτική διυπηρεσιακή επικοινωνία με το νεοσυσταθέν τμήμα Ανάλυσης Υβριδικών Απειλών του ΝΑΤΟ, τόσο για την ανταλλαγή των εμπειριών από τη δημιουργία της Μονάδας Ανάλυσης Υβριδικών Απειλών όσο και για την ανταλλαγή πληροφοριών (η οποία πραγματοποιείται με απόλυτο σεβασμό των κανόνων της ΕΕ σχετικά με την ανταλλαγή διαβαθμισμένων πληροφοριών). Η Μονάδα Ανάλυσης Υβριδικών Απειλών της ΕΕ επί του παρόντος επιδιώκει τον προσδιορισμό περαιτέρω πρωτοβουλιών για την ενίσχυση της μελλοντικής συνεργασίας, ενώ πρόκειται να διαδραματίσει καίριο ρόλο στις παράλληλες ασκήσεις ΕΕ-ΝΑΤΟ οι οποίες έχουν προγραμματιστεί για το φθινόπωρο του 2017, όπου θα δοκιμαστεί η ετοιμότητα αντίδρασης της Μονάδας Ανάλυσης Υβριδικών Απειλών της ΕΕ στις εν λόγω απειλές και τα αποτελέσματα των οποίων θα ληφθούν δεόντως υπόψη.

<u>Στρατηγική επικοινωνία</u>

<u>Δράση 3</u>: Η Ύπατη Εκπρόσωπος θα διερευνήσει με τα κράτη μέλη τους τρόπους αναβάθμισης και συντονισμού της ικανότητας για την παροχή προορατικής στρατηγικής επικοινωνίας και για την καλύτερη δυνατή χρήση των ειδικών στην παρακολούθηση των μέσων ενημέρωσης και των επαγγελματιών του γλωσσικού τομέα.

Τους τελευταίους μήνες, οι εντατικές εκστρατείες παραπληροφόρησης και η συστηματική διάδοση ψευδών ειδήσεων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης περιλαμβάνονται στο φάσμα των μέσων που χρησιμοποιούνται για την υπονόμευση αντιπάλων. Καθώς τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης αποτελούν το κατ' εξοχήν μέσο που προτιμά το κοινό, οι πληροφορίες που μοιάζουν αξιόπιστες και τεκμηριωμένες είναι δυνατόν να μεταστρέψουν την κοινή γνώμη υπέρ προσώπων, οργανισμών ή κυβερνήσεων. Οι υβριδικές αυτές τακτικές έχουν ως ευρύτερο στόχο να προκαλέσουν σύγχυση στις κοινωνίες μας και να απαξιώσουν τις

[8] Μέχρι σήμερα 21 κράτη μέλη έχουν ορίσει τα εθνικά σημεία επαφής. Πρόκειται για άτομα τα οποία εργάζονται στις πρωτεύουσες των κρατών μελών και διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο όσον αφορά την ανθεκτικότητα.

δημοκρατικές μας κυβερνήσεις και δομές, τους θεσμούς και τις εκλογές. Οι ψευδείς ειδήσεις διαχέονται συχνά μέσω των διαδικτυακών πλατφορμών (βλ. επίσης δράση 17). Η Επιτροπή και η Ύπατη Εκπρόσωπος επιδοκιμάζει τα μέτρα που ελήφθησαν πρόσφατα από διαδικτυακές πλατφόρμες και εκδότες ειδησεογραφικών μέσων για την αντιμετώπιση της παραπληροφόρησης. Η Επιτροπή θα συνεχίσει να ενθαρρύνει αυτού του είδους τα εθελοντικά μέτρα.

Η Ύπατη Εκπρόσωπος έχει συστήσει την ειδική ομάδα «East Stratcom» η οποία προλαμβάνει και αντιδρά σε περιπτώσεις και εκστρατείες παραπληροφόρησης. Πρόκειται για σημαντική βελτίωση της επικοινωνίας σχετικά με τις πολιτικές της Ένωσης στις χώρες της ανατολικής γειτονίας, αλλά και παράλληλης ενίσχυσης του περιβάλλοντος των μέσων ενημέρωσης στις χώρες αυτές. Η ειδική ομάδα, κατά τα τελευταία δύο χρόνια, αποκάλυψε πάνω από 3 000 μεμονωμένες περιπτώσεις παραπληροφόρησης σε 18 γλώσσες. Η επικείμενη εγκαινίαση του νέου ιστοτόπου: «*#EUvsdisinformation*» με επιγραμμική μηχανή αναζήτησης θα βελτιώσει σε μεγάλο βαθμό την πρόσβαση των χρηστών. Ωστόσο, οι εργασίες έρευνας και ανάλυσης δείχνουν ότι ο αριθμός των διαύλων παραπληροφόρησης και των μηνυμάτων που μεταδίδονται σε καθημερινή βάση είναι κατά πολύ υψηλότερος. Το έργο EU-STRAT, το οποίο χρηματοδοτήθηκε από το πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020», αναλύει την πολιτική και τα μέσα ενημέρωσης στις χώρες της Ανατολικής Εταιρικής Σχέσης.

Η Ύπατη Εκπρόσωπος καλεί τα κράτη μέλη να υποστηρίξουν το έργο των ειδικών ομάδων StratCom με σκοπό την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση της αύξησης των υβριδικών απειλών. Με την υποστήριξη αυτή, η ειδική ομάδα «StratCom South» θα μπορέσει να βελτιώσει την επικοινωνία της με τον αραβικό κόσμο και την απήχηση που έχει σ' αυτόν, συμπεριλαμβανομένης και της αραβικής γλώσσας, να καταρρίψει τους μύθους και να αποκαταστήσει τα πραγματικά γεγονότα σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση και τις πολιτικές της. Η αλληλεπίδραση με τους τοπικούς δημοσιογράφους θα συμβάλει στη διασφάλιση της προσαρμογής των ειδησεογραφικών προϊόντων στον τοπικό πολιτισμό. Και οι δύο ειδικές ομάδες, που υποστηρίζονται από τη Μονάδα Ανάλυσης Υβριδικών Απειλών της ΕΕ έχουν ως στόχο να υποστηρίξουν και να συμπληρώσουν τις σχετικές προσπάθειες των κρατών μελών. Επιπλέον, η Επιτροπή συγχρηματοδοτεί το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Στρατηγικών Επικοινωνιών, ένα δίκτυο συνεργασίας των 26 κρατών μελών για την ανταλλαγή αναλύσεων, ορθών πρακτικών και ιδεών σχετικά με τη χρήση των στρατηγικών επικοινωνιών στην αντιμετώπιση του βίαιου εξτρεμισμού, συμπεριλαμβανομένης και της παραπληροφόρησης.

<u>Κέντρο αριστείας για την «αντιμετώπιση υβριδικών απειλών»</u>

<u>Δράση 4:</u> Τα κράτη μέλη καλούνται να εξετάσουν τη δημιουργία ενός Κέντρου Αριστείας για την «αντιμετώπιση υβριδικών απειλών».

Απαντώντας στο αίτημα για τη σύσταση Κέντρου Αριστείας, τον Απρίλιο του 2017, η Φινλανδία δημιούργησε το Ευρωπαϊκό Κέντρο για την αντιμετώπιση των υβριδικών απειλών. Μέλη του είναι δέκα κράτη μέλη της ΕΕ[9], η Νορβηγία και οι ΗΠΑ, ενώ τόσο η ΕΕ όσο και το ΝΑΤΟ έχουν κληθεί να υποστηρίξουν το διοικητικό συμβούλιο[10]. Αποστολή του κέντρου είναι η προώθηση του στρατηγικού διαλόγου, καθώς και η διενέργεια ερευνών και αναλύσεων σε συνεργασία με ομάδες συμφερόντων με σκοπό τη βελτίωση της

[9] Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Λετονία, Λιθουανία, Πολωνία, Σουηδία, Ηνωμένο Βασίλειο, Εσθονία, Ισπανία.
[10] Το Κέντρο είναι ανοικτό για τη συμμετοχή και των άλλων κρατών μελών της ΕΕ και των συμμάχων του ΝΑΤΟ.

ανθεκτικότητας και της ικανότητας αντίδρασης για την αντιμετώπιση υβριδικών απειλών. Το Κέντρο αναμένεται να χρησιμοποιηθεί, επίσης, ως τόπος για τη διεξαγωγή υβριδικών ασκήσεων στο μέλλον. Το Κέντρο βρίσκεται ήδη σε στενή επικοινωνία με τη Μονάδα Ανάλυσης Υβριδικών Απειλών της ΕΕ, καθώς το έργο των δύο οργανισμών θα πρέπει να αλληλοσυμπληρώνεται. Η ΕΕ εξετάζει επί του παρόντος τρόπους με τους οποίους θα μπορούσε να προσφέρει συγκεκριμένη υποστήριξη στο Κέντρο.

β. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Το κοινό πλαίσιο τοποθετεί την ανθεκτικότητα (π.χ. των υποδομών μεταφορών, επικοινωνιών, ενέργειας, χρηματοοικονομικής στήριξης ή περιφερειακής ασφάλειας) στο επίκεντρο της δράσης της ΕΕ για την αντίσταση στην προπαγάνδα και στις εκστρατείες παραπληροφόρησης, στις απόπειρες υπονόμευσης των επιχειρήσεων, των κοινωνιών και των οικονομικών ροών, καθώς και στις επιθέσεις που συνδέονται με την τεχνολογία των πληροφοριών και τις υποδομές του κυβερνοχώρου. Θεωρεί την ενίσχυση της ανθεκτικότητας προληπτική και αποτρεπτική δράση για την σταθεροποίηση των κοινωνιών και την αποφυγή της κλιμάκωσης κρίσεων τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό της ΕΕ. Η προστιθέμενη αξία της ΕΕ έγκειται στη βοήθεια προς τα κράτη μέλη και τους εταίρους να αναπτύξουν την ανθεκτικότητά τους, με βάση ένα ευρύ φάσμα μέσων και προγραμμάτων που ήδη υπάρχουν. Έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος σχετικά με τις δράσεις για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας σε τομείς όπως η ασφάλεια στον κυβερνοχώρο, οι υποδομές ζωτικής σημασίας, η προστασία του χρηματοπιστωτικού συστήματος από παράνομη χρήση και οι προσπάθειες για την αντιμετώπιση του βίαιου εξτρεμισμού και της ριζοσπαστικοποίησης.

<u>Προστασία των υποδομών ζωτικής σημασίας</u>

<u>Δράση 5: Η Επιτροπή, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη και τους εμπλεκόμενους παράγοντες, θα προσδιορίσει κοινά μέσα, συμπεριλαμβανομένων και δεικτών, με σκοπό να βελτιώσει την προστασία και την ανθεκτικότητα υποδομών ζωτικής σημασίας απέναντι σε υβριδικές απειλές σε σχετικούς τομείς.</u>

Στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος για την προστασία των υποδομών ζωτικής σημασίας (EPCIP), η Επιτροπή προώθησε τις εργασίες για την εξεύρεση κοινών εργαλείων, συμπεριλαμβανομένων των δεικτών τρωτότητας, με σκοπό τη βελτίωση της ανθεκτικότητας των υποδομών ζωτικής σημασίας απέναντι σε υβριδικές απειλές στους σχετικούς τομείς. Τον Μάιο του 2017 η Επιτροπή διοργάνωσε εργαστήριο σχετικά με τις υβριδικές απειλές για τις υποδομές ζωτικής σημασίας, στο οποίο συμμετείχαν σχεδόν όλα τα κράτη μέλη, οι φορείς εκμετάλλευσης των υποδομών ζωτικής σημασίας, η Μονάδα Ανάλυσης Υβριδικών Απειλών της ΕΕ και το ΝΑΤΟ ως παρατηρητής. Υπήρξε συμφωνία για έναν κοινό χάρτη πορείας και τα στάδια των μελλοντικών εργασιών, η οποία βασίστηκε σε ερωτηματολόγιο που απεστάλη στις εθνικές αρχές των κρατών μελών. Το φθινόπωρο η Επιτροπή θα συνεχίσει τις διαβουλεύσεις με τους εμπλεκόμενους παράγοντες με στόχο την επίτευξη συμφωνίας σχετικά με τους δείκτες έως το τέλος του 2017.

Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας εργάζεται για τον εντοπισμό των κοινών ελλείψεων όσον αφορά τις ικανότητες και την έρευνα οι οποίες απορρέουν από τη διασύνδεση των ενεργειακών υποδομών και των αμυντικών ικανοτήτων. Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας θα συντάξει ένα θεωρητικό έγγραφο το φθινόπωρο του 2017 και θα αναπτύξει πιλοτικές δράσεις για ολιστικές μεθοδολογίες.

<u>Βελτίωση της ασφάλειας ενεργειακού εφοδιασμού της ΕΕ</u>

<u>Δράση 6</u>: Η Επιτροπή, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, θα στηρίξει τις προσπάθειες για τη διαφοροποίηση των ενεργειακών πηγών και την προώθηση προτύπων ασφάλειας και προστασίας για την αύξηση της ανθεκτικότητας των πυρηνικών υποδομών.

Η Επιτροπή κατέθεσε συγκεκριμένες προτάσεις στο πλαίσιο της δέσμης μέτρων για την ασφάλεια του εφοδιασμού, τον Δεκέμβριο του 2016 και τον Απρίλιο του 2017 και το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατέληξαν σε συμφωνία επί του νέου κανονισμού για την ασφάλεια του εφοδιασμού με φυσικό αέριο, ο οποίος έχει ως στόχο την αποτροπή των κρίσεων εφοδιασμού με φυσικό αέριο. Οι νέοι κανόνες θα εξασφαλίσουν τη συντονισμένη σε περιφερειακό επίπεδο και κοινή προσέγγιση για τα μέτρα ασφάλειας του εφοδιασμού μεταξύ των κρατών μελών. Το αποτέλεσμα θα είναι η ΕΕ να βρεθεί σε καλύτερη θέση για την προετοιμασία και τη διαχείριση των ελλείψεων φυσικού αερίου, σε περίπτωση κρίσης ή υβριδικής επίθεσης. Για πρώτη φορά, θα εφαρμοστεί η αρχή της αλληλεγγύης: Τα κράτη μέλη θα είναι σε θέση να βοηθήσουν γειτονικές χώρες σε περίπτωση σοβαρής κρίσης ή σε περίπτωση επίθεσης, έτσι ώστε τα ευρωπαϊκά νοικοκυριά και επιχειρήσεις να μην υποστούν ολικές διακοπές (black-out).

Η ΕΕ έχει επίσης σημειώσει πρόοδο στην ανάπτυξη έργων καίριας σημασίας για να διαφοροποιήσει τις οδούς και τις πηγές ενεργειακού εφοδιασμού, σύμφωνα με τη στρατηγική πλαίσιο για την ενεργειακή Ένωση και την ευρωπαϊκή στρατηγική για την ενεργειακή ασφάλεια. Για παράδειγμα, στον νότιο διάδρομο φυσικού αερίου, είναι σε εξέλιξη συγκεκριμένες κατασκευαστικές εργασίες σε όλα τα μεγάλα έργα κατασκευής αγωγών φυσικού αερίου: επέκταση των αγωγών νότιου Καυκάσου, Ανατολίας και Αδριατικής, του αγωγού Shah Deniz II (ανάντη), καθώς και επέκταση του νότιου διαδρόμου φυσικού αερίου προς την κεντρική Ασία, κυρίως προς το Τουρκμενιστάν. Οι εισαγωγές υγροποιημένου φυσικού αερίου (LNG) στην Ευρώπη, αυξάνονται και προέρχονται από νέες πηγές, όπως οι ΗΠΑ. Το παράδειγμα του τερματικού σταθμού στη Λιθουανία αποδεικνύει ότι τα έργα διαφοροποίησης μπορούν να μειώσουν την εξάρτηση από έναν μόνο προμηθευτή. Η ενίσχυση των ενεργειακών προσπαθειών και η καλύτερη χρήση των εγχώριων πηγών ενέργειας, ιδίως των ανανεώσιμων, συμβάλλει επίσης στη διαφοροποίηση των οδών και των πηγών ενεργειακού εφοδιασμού.

Στον τομέα της πυρηνικής ασφάλειας, η Επιτροπή υποστηρίζει ενεργά, ιδίως μέσω εργαστηρίων με τις εθνικές διοικητικές και ρυθμιστικές αρχές, τη συνεκτική και αποτελεσματική εφαρμογή των δύο οδηγιών για την πυρηνική ασφάλεια και τις βασικές προδιαγραφές ασφάλειας, τις οποίες τα κράτη μέλη είναι υποχρεωμένα να μεταφέρουν στο εθνικό τους δίκαιο έως το τέλος του 2017 και του 2018 αντίστοιχα. Επιπλέον, το πρόγραμμα έρευνας και κατάρτισης της Ευρατόμ συμβάλλει στη βελτίωση της πυρηνικής ασφάλειας.

<u>Ασφάλεια των μεταφορών και της αλυσίδας εφοδιασμού</u>

<u>Δράση 7</u>: Η Επιτροπή θα παρακολουθεί τις αναδυόμενες απειλές σε όλο τον τομέα των μεταφορών και θα επικαιροποιεί τη νομοθεσία κατά περίπτωση. Κατά την εφαρμογή της στρατηγικής θαλάσσιας ασφάλειας της ΕΕ και της τελωνειακής στρατηγικής διαχείρισης του κινδύνου και του σχεδίου δράσης της ΕΕ, η Επιτροπή και η Ύπατη Εκπρόσωπος (στο πλαίσιο των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων τους), σε συντονισμό με τα κράτη μέλη, θα εξετάσουν τον τρόπο αντιμετώπισης των υβριδικών απειλών, ιδίως εκείνων που στρέφονται κατά των υποδομών μεταφορών ζωτικής σημασίας.

Σύμφωνα με την ανακοίνωση για την Ένωση Ασφάλειας, η Επιτροπή υποστηρίζει την εκτίμηση κινδύνων που αφορούν την ασφάλεια σε επίπεδο ΕΕ μαζί με τα κράτη μέλη, το Κέντρο Ανάλυσης Πληροφοριών και τις συναφείς υπηρεσίες για τον εντοπισμό απειλών κατά της ασφάλειας των μεταφορών και για την υποστήριξη της ανάπτυξης αποτελεσματικών και αναλογικών μέτρων άμβλυνσης του κινδύνου. Η κατάρριψη της πτήσης MH17 των Μαλαισιανών Αερογραμμών στην ανατολική Ουκρανία το 2014 υπογράμμισε τον κίνδυνο που συνιστά η πραγματοποίηση πτήσεων πάνω από ζώνες συγκρούσεων. Σύμφωνα με τις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Ειδικής Ομάδας Υψηλού Επιπέδου για τις Ζώνες Συγκρούσεων[11], η Επιτροπή ανέπτυξε μεθοδολογία για την «κοινή εκτίμηση κινδύνου στην ΕΕ» με την υποστήριξη εθνικών εμπειρογνωμόνων σε θέματα αεροπλοΐας και ασφάλειας και της ΕΥΕΔ, που επιτρέπει την ανταλλαγή διαβαθμισμένων πληροφοριών και τον ορισμό μιας κοινής εικόνας του κινδύνου. Τον Μάρτιο του 2017, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Ασφάλειας της Αεροπορίας (EASA) εξέδωσε το πρώτο «ενημερωτικό δελτίο για τις ζώνες συγκρούσεων»[12] με βάση τα αποτελέσματα της εν λόγω κοινής εκτίμησης κινδύνου στην ΕΕ. Η Επιτροπή εξετάζει την επέκταση των δραστηριοτήτων εκτίμησης κινδύνου που διενεργούνται στο πεδίο της αεροπορικής ασφάλειας και σε άλλα μέσα μεταφοράς (π.χ. σιδηροδρομικές, θαλάσσιες μεταφορές) και θα υποβάλει προτάσεις το 2018. Τον Ιούνιο του 2017, η Επιτροπή, η ΕΥΕΔ και τα κράτη μέλη ξεκίνησαν μια άσκηση εκτίμησης κινδύνου για την ασφάλεια των σιδηροδρομικών μεταφορών με σκοπό τον εντοπισμό των κενών και των πιθανών μέτρων για την άμβλυνση των κινδύνων.

Σημαντικές προσπάθειες για την αεροπορική ασφάλεια και τη διαχείριση της εναέριας κυκλοφορίας (ATM) έχουν επίσης καταβληθεί μέσω των ερευνητικών έργων στον τομέα της ασφάλειας του 7ου προγράμματος πλαισίου και του προγράμματος «Ορίζοντας 2020». Στον τομέα της πολιτικής αεροπορίας, η Επιτροπή, σε συνεργασία με τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Ασφάλειας της Αεροπορίας και τους εμπλεκόμενους παράγοντες, αναπτύσσει δύο νέες πρωτοβουλίες για την ενίσχυση της ασφάλειας στον κυβερνοχώρο, στις οποίες περιλαμβάνεται και η αντιμετώπιση υβριδικών απειλών: τη σύσταση της ομάδας αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών στην πληροφορική για την αεροπορία, και τη σύσταση της ειδικής ομάδας για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο για την κοινή επιχείρηση του ερευνητικού προγράμματος διαχείρισης της εναέριας κυκλοφορίας στο πλαίσιο του Ενιαίου Ευρωπαϊκού Ουρανού (SESAR), που είναι αρμόδια για της διαχείριση της εναέριας κυκλοφορίας στον ενιαίο ευρωπαϊκό ουρανό. Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας παρέχει στρατιωτικά στοιχεία όσον αφορά τον κυβερνοχώρο στην αεροπορία στην κοινή επιχείρηση SESAR, καθώς και στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Ασφάλειας της Αεροπορίας μέσω της «ευρωπαϊκής πλατφόρμας στρατηγικού συντονισμού για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο»,

[11] https://www.easa.europa.eu/system/files/dfu/208599_EASA_CONFLICT_ZONE_CHAIRMAN_REPORT_no_B_update.pdf

[12] https://ad.easa.europa.eu/czib-docs/page-1

η οποία, κατόπιν αιτήματος των κρατών μελών και της βιομηχανίας, μπορεί να συμβάλει στον συντονισμό όλων των δραστηριοτήτων στον τομέα της αεροπορίας σε επίπεδο ΕΕ. Σύμφωνα με τον χάρτη πορείας σχετικά με την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο στον τομέα της αεροπορίας, το 2016 ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Ασφάλειας της Αεροπορίας ανέλυσε τους ισχύοντες κανόνες με σκοπό τον εντοπισμό κενών και ειδικότερα εργάστηκε για τον ορισμό και τη σύσταση του Ευρωπαϊκού Κέντρου για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο στον τομέα της αεροπορίας· το εν λόγω Κέντρο είναι πλέον επιχειρησιακό, συνεργάζεται με την ομάδα αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών στην πληροφορική-ΕΕ (CERT-EU) (το μνημόνιο συμφωνίας υπογράφτηκε τον Φεβρουάριο του 2017) και πραγματοποιεί αναλύσεις απειλών κατά της αεροπορίας και με την υπηρεσία EUROCONTROL (έχει εγκριθεί χάρτης πορείας για τη συνεργασία), ενώ αναπτύχθηκε ένας δικτυακός τόπος για την κοινοποίηση αναλύσεων ανοικτής πηγής. Έως το φθινόπωρο του 2017 θα έχει εγκριθεί ένα πρόγραμμα τυποποίησης και ασφαλούς ανταλλαγής πληροφοριών.

Διαχείριση του κινδύνου σε επίπεδο τελωνείων

Όσον αφορά τα τελωνεία, η Επιτροπή επικεντρώνει την προσοχή της στην ουσιαστική αναβάθμιση του συστήματος της εκ των προτέρων παροχής πληροφοριών για τα φορτία και της διαχείρισης τελωνειακών κινδύνων. Αυτά καλύπτουν όλο το φάσμα των κινδύνων σε επίπεδο τελωνείων, μεταξύ άλλων σε σχέση με τις απειλές για την ασφάλεια και την ακεραιότητα των διεθνών αλυσίδων εφοδιασμού και των σχετικών υποδομών ζωτικής σημασίας (π.χ. άμεσες απειλές σε εγκαταστάσεις θαλάσσιων λιμένων, αερολιμένες ή χερσαία σύνορα που προέρχονται από τις εισαγωγές). Η αναβάθμιση έχει ως στόχο να διασφαλίσει ότι τα τελωνεία στην ΕΕ έχουν στην κατοχή τους όλες τις αναγκαίες πληροφορίες από τους εμπόρους όσον αφορά την κυκλοφορία των εμπορευμάτων, ότι είναι σε θέση να ανταλλάξουν τις πληροφορίες αυτές με αποτελεσματικότερο τρόπο μεταξύ των κρατών μελών, ότι εφαρμόζουν κοινούς καθώς και ειδικούς ανά κράτος μέλος κανόνες σχετικά με τον κίνδυνο· και ότι είναι σε θέση να εντοπίζουν αποτελεσματικότερα τα επικίνδυνα φορτία χάρη στη στενότερη συνεργασία με άλλες αρχές, ιδίως με άλλες αρχές επιβολής του νόμου και υπηρεσίες ασφάλειας. Η ανάπτυξη της ΤΠ που απαιτείται για την υλοποίηση της αναβάθμισης αυτής από την Επιτροπή, βρίσκεται επί του παρόντος στο στάδιο του σχεδιασμού και οι σχετικές επενδύσεις σε κεντρικό επίπεδο θα ξεκινήσουν κατά τους προσεχείς μήνες.

Διάστημα

Δράση 8: Στο πλαίσιο της διαστημικής στρατηγικής και του σχεδίου δράσης για την ευρωπαϊκή άμυνα, η Επιτροπή θα προτείνει την αύξηση της ανθεκτικότητας των διαστημικών υποδομών απέναντι στις υβριδικές απειλές, ιδίως, με ενδεχόμενη επέκταση του πεδίου του συστήματος επιτήρησης και παρακολούθησης του διαστήματος, ώστε να καλύπτονται οι υβριδικές απειλές, η προετοιμασία όσον αφορά την επόμενη γενιά του GovSatCom σε ευρωπαϊκό επίπεδο και η εισαγωγή του Galileo σε υποδομές ζωτικής σημασίας που εξαρτώνται από τον συγχρονισμό.

Η Επιτροπή, κατά την προετοιμασία του κανονιστικού πλαισίου για τις κυβερνητικές δορυφορικές επικοινωνίες (GovSatCom) και για την επιτήρηση και παρακολούθηση του διαστήματος το 2018, θα ενσωματώσει στην αξιολόγησή της τις πτυχές της ανθεκτικότητας απέναντι σε υβριδικές απειλές. Σύμφωνα με τη Διαστημική Στρατηγική, κατά την προετοιμασία της εξέλιξης των προγραμμάτων Galileo και Copernicus, η Επιτροπή θα αξιολογήσει τις δυνατότητες των υπηρεσιών αυτών να συμβάλουν στη μείωση των τρωτών σημείων στις υποδομές ζωτικής σημασίας. Η έκθεση αξιολόγησης αναμένεται να είναι έτοιμη το φθινόπωρο του 2017 και η πρόταση για την επόμενη γενιά των προγραμμάτων Copernicus

και Galileo το 2018. Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας εργάζεται σε έργα συνεργασίας για την ανάπτυξη ικανοτήτων στους τομείς των διαστημικών τεχνολογιών επικοινωνίας, του στρατιωτικού εντοπισμού θέσης, της πλοήγησης και του χρονισμού και της γεωσκόπησης. Όλα τα έργα θα επικεντρώνονται στις απαιτήσεις ανθεκτικότητας υπό το πρίσμα των τρεχουσών και αναδυόμενων υβριδικών απειλών.

<u>Αμυντικές ικανότητες</u>

<u>Δράση 9</u>: Η Ύπατη Εκπρόσωπος, υποστηριζόμενη κατά περίπτωση από τα κράτη μέλη, σε συνεργασία με την Επιτροπή, θα προτείνει σχέδια σχετικά με τον τρόπο προσαρμογής των αμυντικών ικανοτήτων και σχέδια ανάπτυξης που παρουσιάζουν ενδιαφέρον για την ΕΕ, ειδικότερα για την αντιμετώπιση υβριδικών απειλών κατά ενός κράτους μέλους ή πολλών κρατών μελών.

Το 2016 και το 2017, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας πραγματοποίησε τρεις ασκήσεις επί χάρτου, που αφορούσαν σενάρια υβριδικών απειλών, από κοινού με την Επιτροπή, την ΕΥΕΔ και τους εμπειρογνώμονες των κρατών μελών. Τα αποτελέσματα των ασκήσεων θα τροφοδοτήσουν την αναθεώρηση του σχεδίου ανάπτυξης ικανοτήτων, ώστε η ανάπτυξη των βασικών ικανοτήτων που θα προκύψουν και οι οποίες απαιτούνται για την αντιμετώπιση υβριδικών απειλών να ενσωματωθούν στις νέες προτεραιότητες ανάπτυξης ικανοτήτων της ΕΕ. Στις εργασίες για την αναθεώρηση του καταλόγου απαιτήσεων 2005 θα ληφθεί υπόψη η διάσταση της υβριδικής απειλής. Τον Απρίλιο του 2017, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας οριστικοποίησε μια έκθεση ανάλυσης των στρατιωτικών επιπτώσεων που απορρέουν από υβριδικές επιθέσεις κατά λιμενικών υποδομών ζωτικής σημασίας, η οποία θα συζητηθεί σε εργαστήριο με εμπειρογνώμονες σε θέματα ναυτιλίας τον Οκτώβριο του 2017. Μία ακόμη ειδική ανάλυση σχετικά με το ρόλο του στρατού στο πλαίσιο της αντιμετώπισης μικρών μη επανδρωμένων αεροσκαφών (mini-drones) έχει προγραμματιστεί για το 2018. Επιπλέον, οι προτεραιότητες ικανοτήτων για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας κατά υβριδικών απειλών που προσδιορίζονται από τα κράτη μέλη μπορούν επίσης να είναι επιλέξιμες για στήριξη στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Ταμείου Άμυνας από το 2019. Η Επιτροπή καλεί τους συννομοθέτες να εξασφαλίσουν την ταχεία έγκριση, και τα κράτη μέλη να υποβάλουν προτάσεις για έργα ανάπτυξης ικανοτήτων, ώστε να ενισχυθεί η ανθεκτικότητα της ΕΕ απέναντι σε υβριδικές απειλές.

<u>Δράση 10</u>: Η Επιτροπή, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, θα βελτιώσει την ευαισθητοποίηση και την ανθεκτικότητα απέναντι στις υβριδικές απειλές στο πλαίσιο των υφιστάμενων μηχανισμών ετοιμότητας και συντονισμού, ιδίως με την Επιτροπή Ασφάλειας της Υγείας.

Με σκοπό να ενισχυθεί η ετοιμότητα και η ανθεκτικότητα απέναντι στις υβριδικές απειλές, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης ικανοτήτων στο πλαίσιο των συστημάτων υγείας και τροφίμων, η Επιτροπή στηρίζει τα κράτη μέλη μέσω κατάρτισης και ασκήσεων προσομοίωσης, διευκολύνοντας την ανταλλαγή εμπειριών και χρηματοδοτώντας κοινές δράσεις. Αυτό πραγματοποιείται ιδίως με βάση το πλαίσιο υγειονομικής ασφάλειας της ΕΕ όσον αφορά τις σοβαρές διασυνοριακές απειλές κατά της υγείας και το πρόγραμμα δημόσιας υγείας για την εφαρμογή του Διεθνούς Υγειονομικού Κανονισμού, του νομοθετικού πυλώνα που δεσμεύει 196 χώρες, μεταξύ των οποίων και τα κράτη μέλη, με σκοπό την πρόληψη και την αντιμετώπιση σοβαρών, δημόσιων, διασυνοριακών κινδύνων για την υγεία σε παγκόσμιο επίπεδο. Για να δοκιμαστεί η διατομεακή ετοιμότητα και αντίδραση στον τομέα της υγείας, οι υπηρεσίες της Επιτροπής θα πραγματοποιήσουν μια άσκηση που θα αφορά σύνθετες και πολυδιάστατες υβριδικές απειλές, το φθινόπωρο του 2017. Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη ετοιμάζουν μια κοινή δράση σχετικά με τον εμβολιασμό, στην οποία περιλαμβάνεται η

πρόβλεψη της προσφοράς και ζήτησης εμβολίων και η έρευνα για τις καινοτόμες διαδικασίες παρασκευής εμβολίων, με σκοπό την ενίσχυση της προμήθειας εμβολίων και τη βελτίωση της υγειονομικής ασφάλειας σε επίπεδο ΕΕ (2018-2020). Η Επιτροπή συνεργάζεται, επίσης, με την Ευρωπαϊκή Αρχή για την Ασφάλεια των Τροφίμων και το Ευρωπαϊκό Κέντρο Πρόληψης και Ελέγχου Νόσων με σκοπό να προσαρμοστεί στις προηγμένες τεχνικές επιστημονικής έρευνας και να μπορεί να προσδιορίσει με μεγαλύτερη ακρίβεια τις απειλές κατά της υγείας και την προέλευσή τους και, κατά συνέπεια, να μπορεί να διαχειριστεί γρήγορα τις εστίες που αποτελούν απειλή για την ασφάλεια των τροφίμων. Η Επιτροπή έχει δημιουργήσει ένα δίκτυο χρηματοδοτών της έρευνας — την παγκόσμια ερευνητική συνεργασία για ετοιμότητα έναντι των μολυσματικών νόσων — με στόχο τη συντονισμένη απάντηση από τον τομέα της έρευνας εντός 48 ωρών από την εκδήλωση οποιασδήποτε εστίας επιδημίας.

<u>Δράση 11</u>: Η Επιτροπή ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να δημιουργήσουν κατά προτεραιότητα ένα δίκτυο μεταξύ των 28 CSIRT και των CERT-ΕΕ (Ομάδα αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών στην πληροφορική-ΕΕ), καθώς και ένα πλαίσιο για την ανάπτυξη στρατηγικής συνεργασίας. Η Επιτροπή, σε συντονισμό με τα κράτη μέλη, θα πρέπει να διασφαλίζει τη συνάφεια μεταξύ των τομεακών πρωτοβουλιών σχετικά με τις απειλές στον κυβερνοχώρο (π.χ. ενέργεια, αεροπορία, θαλάσσιες μεταφορές) και των διατομεακών ικανοτήτων που καλύπτονται από την οδηγία ΑΔΠ για τη συγκέντρωση πληροφοριών, εμπειρογνωμοσύνης και ταχείας απόκρισης.

Οι πρόσφατες κυβερνοεπιθέσεις σε όλον τον κόσμο με τη χρήση λυτρισμικού ή κακόβουλου λογισμικού για την απενεργοποίηση χιλιάδων συστημάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών υπογράμμισαν και πάλι την επείγουσα ανάγκη για επιτάχυνση των δράσεων σχετικά με την ανθεκτικότητα και την ασφάλεια του κυβερνοχώρου στο εσωτερικό της ΕΕ. Όπως ανακοινώθηκε στην ενδιάμεση αξιολόγηση για την ψηφιακή ενιαία αγορά, η Επιτροπή και η Ύπατη Εκπρόσωπος επανεξετάζουν σήμερα τη στρατηγική της ΕΕ για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο του 2013, ιδίως με την έγκριση μιας δέσμης μέτρων που προβλέπεται για τον Σεπτέμβριο του 2017. Ο στόχος θα είναι η διατομεακή απόκριση σε αυτού του είδους τις απειλές να γίνει αποτελεσματικότερη και η αύξηση της εμπιστοσύνης στην ψηφιακή κοινωνία και οικονομία. Θα επανεξεταστεί, επίσης, η αποστολή του Ευρωπαϊκού Οργανισμού για την Ασφάλεια Δικτύων και Πληροφοριών (ENISA) ώστε να προσδιοριστεί ο ρόλος του στο μεταβληθέν οικοσύστημα κυβερνοασφάλειας. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο[13] εξέφρασε την ικανοποίησή του για την πρόθεση της Επιτροπής να επανεξετάσει τη στρατηγική για την κυβερνοασφάλεια.

Η έκδοση της οδηγίας για τις υπηρεσίες δικτύου και πληροφοριών (ΑΔΠ)[14], τον Ιούλιο του 2016, αποτέλεσε ένα σημαντικό βήμα στον τομέα της κυβερνοανθεκτικότητας. Η οδηγία καθορίζει τους πρώτους κανόνες σε επίπεδο ΕΕ όσον αφορά την κυβερνοασφάλεια, βελτιώνει τις σχετικές ικανότητες και ενισχύει τη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών. Απαιτεί επίσης από εταιρείες που δραστηριοποιούνται σε κρίσιμους τομείς να λαμβάνουν κατάλληλα μέτρα ασφαλείας και να κοινοποιούν στην αντίστοιχη εθνική αρχή σοβαρά συμβάντα ασφαλείας στον κυβερνοχώρο. Στους τομείς αυτούς περιλαμβάνονται η ενέργεια, οι μεταφορές, τα ύδατα, η υγεία, ο τραπεζικός τομέας και οι υποδομές της χρηματοοικονομικής αγοράς. Οι επιγραμμικές αγορές, οι υπηρεσίες υπολογιστικού νέφους και οι μηχανές αναζήτησης πρέπει να λαμβάνουν παρόμοια μέτρα. Η συνεπής εφαρμογή σε όλους τους τομείς αλλά και διακρατικά θα εξασφαλίζεται από την ομάδα συνεργασίας των υπηρεσιών

[13] Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 22-23 Ιουνίου 2017.

[14] Οδηγία (ΕΕ) 2016/1148 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 6ης Ιουλίου 2016, σχετικά με μέτρα για υψηλό κοινό επίπεδο ασφάλειας συστημάτων δικτύου και πληροφοριών σε ολόκληρη την Ένωση, ΕΕ L 194 της 19.7.2016, σ. 1.

δικτύου και πληροφοριών (που συστάθηκε από την Επιτροπή το 2016), η οποία είναι επιφορτισμένη με την αποφυγή του κατακερματισμού της αγοράς. Στο πλαίσιο αυτό, η οδηγία για τις υπηρεσίες δικτύου και πληροφοριών θεωρείται το πλαίσιο αναφοράς για κάθε τομεακή πρωτοβουλία στον τομέα της κυβερνοασφάλειας. Επιπλέον, με την οδηγία δημιουργείται το δίκτυο ομάδων παρέμβασης για συμβάντα που αφορούν την ασφάλεια των υπολογιστών (CSIRT), στο οποίο συμμετέχουν όλα τα συναφή μέρη. Παράλληλα, η Επιτροπή και η CERT-ΕΕ παρακολουθούν ενεργά την κατάσταση όσον αφορά τις απειλές στον κυβερνοχώρο και ανταλλάσουν πληροφορίες με τις εθνικές αρχές ώστε να εξασφαλίζεται η ασφάλεια και η ανθεκτικότητα των συστημάτων πληροφορικής των θεσμικών οργάνων της ΕΕ. Τον Μάιο του 2017 το συμβάν με το λυτρισμικό WannaCry αποτέλεσε την πρώτη ευκαιρία για να συμμετάσχει το δίκτυο σε επιχειρησιακή ανταλλαγή πληροφοριών και συνεργασία, μέσω της παροχής συμβουλών. Η ομάδα αντιμετώπισης έκτακτων αναγκών στην πληροφορική της ΕΕ ήταν σε στενή επαφή με το Ευρωπαϊκό Κέντρο για τα εγκλήματα στον κυβερνοχώρο (EC3) της Europol, τις ομάδες παρέμβασης για συμβάντα που αφορούν την ασφάλεια των υπολογιστών (CSIRT) στις πληττόμενες χώρες, μονάδες καταπολέμησης της εγκληματικότητας στον κυβερνοχώρο και βασικούς εταίρους από τη βιομηχανία για την ελαχιστοποίηση των απειλών και την παροχή υποστήριξης στα θύματα. Η ανταλλαγή εθνικών εκθέσεων κατάστασης συνέβαλε στο να αναπτυχθεί μια κοινή ευαισθητοποίηση για την κατάσταση σε όλη την ΕΕ. Η εμπειρία αυτή επέτρεψε στο δίκτυο να προετοιμαστεί καλύτερα για τα επόμενα συμβάντα (π.χ. το «NonPetya»). Εντοπίστηκαν, επίσης, και αντιμετωπίζονται πολλές προκλήσεις.

<u>Δράση 12</u>: Η Επιτροπή, σε συντονισμό με τα κράτη μέλη, θα συνεργαστεί με τη βιομηχανία στο πλαίσιο της συμβατικής σύμπραξης δημόσιου-ιδιωτικού τομέα για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο, για να αναπτύξει και να δοκιμάσει τεχνολογίες για την καλύτερη προστασία των χρηστών και των υποδομών από υβριδικές απειλές στον κυβερνοχώρο.

Τον Ιούλιο του 2016 η Επιτροπή, σε συντονισμό με τα κράτη μέλη, υπέγραψε με τη βιομηχανία συμβατική σύμπραξη δημόσιου-ιδιωτικού τομέα (σΣΔΙΤ) για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο, επενδύοντας 450 εκατομμύρια ευρώ στο πλαίσιο του προγράμματος έρευνας και καινοτομίας «Ορίζοντας 2020», για να αναπτύξει και να δοκιμάσει τεχνολογίες για την καλύτερη προστασία των χρηστών και των υποδομών από απειλές στον κυβερνοχώρο και από υβριδικές απειλές. Η Σύμπραξη κατάρτισε το πρώτο πανευρωπαϊκό στρατηγικό θεματολόγιο έρευνας, το οποίο επικεντρωνόταν στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας υποδομών ζωτικής σημασίας, καθώς και των πολιτών, σε επιθέσεις στον κυβερνοχώρο. Η Σύμπραξη αύξησε τον συντονισμό μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών και βελτίωσε την αποδοτικότητα και την αποτελεσματικότητα όσον αφορά τη χρηματοδότηση της κυβερνοασφάλειας στο πλαίσιο του προγράμματος «Ορίζοντας 2020». Η Σύμπραξη εργάζεται, παράλληλα, για θέματα που αφορούν την πιστοποίηση της κυβερνοασφάλειας της τεχνολογίας πληροφοριών και επικοινωνιών, καθώς και για τρόπους αντιμετώπισης της έντονης έλλειψης στην αγορά επαγγελματιών ειδικευμένων στην κυβερνοασφάλεια. Λόγω των σημαντικών αναγκών έρευνας για μη στρατιωτικούς σκοπούς και της υψηλής ανθεκτικότητας που απαιτείται στην άμυνα, η ομάδα έρευνας και τεχνολογίας κυβερνοχώρου του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας συμβάλλει στους τομείς έρευνας που εντοπίζει ο Ευρωπαϊκός οργανισμό για την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο στο στρατηγικό της θεματολόγιο έρευνας και καινοτομίας.

<u>Δράση 13</u>: Η Επιτροπή θα εκδώσει κατευθυντήριες γραμμές για τους ιδιοκτήτες πάγιων στοιχείων ευφυών δικτύων με στόχο τη βελτίωση της ασφάλειας των εγκαταστάσεών τους. Στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας σχεδιασμού της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, η Επιτροπή θα εξετάσει το ενδεχόμενο να προτείνει «σχέδια ετοιμότητας σε κινδύνους» και διαδικαστικούς κανόνες για την ανταλλαγή πληροφοριών και την αλληλεγγύη μεταξύ κρατών μελών σε εποχές κρίσεων,

συμπεριλαμβανομένων κανόνων για τον τρόπο πρόληψης και περιορισμού των επιθέσεων στον κυβερνοχώρο.

Στον τομέα της ενέργειας, η Επιτροπή προετοιμάζει μια τομεακή στρατηγική για την κυβερνοασφάλεια, με τη σύσταση της πλατφόρμας της ομάδας εμπειρογνωμόνων στον τομέα της ενέργειας, ώστε να υποστηριχθεί η εφαρμογή της οδηγίας (ΑΔΠ). Σε μελέτη του Φεβρουαρίου 2017 εντοπίζονται βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές για την αύξηση του επιπέδου κυβερνοασφάλειας των έξυπνων συστημάτων μέτρησης που υποστηρίζουν αυτή την πλατφόρμα. Η Επιτροπή δημιούργησε επίσης τη διαδικτυακή πλατφόρμα «*Κέντρο για την ανταλλαγή πληροφοριών για συμβάντα και απειλές της* ΕΕ», η οποία αναλύει και ανταλλάσει πληροφορίες σχετικά με απειλές και συμβάντα στον κυβερνοχώρο στον τομέα της ενέργειας.

<u>Ενίσχυση της ανθεκτικότητας του χρηματοοικονομικού τομέα έναντι υβριδικών απειλών</u>

<u>Δράση 14</u>: Η Επιτροπή, σε συνεργασία με τον ENISA[15], τα κράτη μέλη, τις αρμόδιες διεθνείς, ευρωπαϊκές και εθνικές αρχές και τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, θα προωθήσει και θα διευκολύνει τις πλατφόρμες και τα δίκτυα ανταλλαγής πληροφοριών σχετικά με απειλές και θα αντιμετωπίσει τους παράγοντες που εμποδίζουν την ανταλλαγή τέτοιων πληροφοριών.

Αναγνωρίζοντας ότι οι απειλές στον κυβερνοχώρο συγκαταλέγονται στους υψηλότερους κινδύνους για την οικονομική σταθερότητα, η Επιτροπή προέβη σε αναθεώρηση του ρυθμιστικού πλαισίου για τις υπηρεσίες πληρωμών στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία βρίσκεται τώρα στο στάδιο της υλοποίησης. Η αναθεωρημένη οδηγία για τις υπηρεσίες πληρωμών[16] εισήγαγε νέες διατάξεις για τη βελτίωση της ασφάλειας των μέσων πληρωμών και της ταυτοποίησης των καταναλωτών, με σκοπό να μειωθούν τα κρούσματα απάτης, ειδικά στις επιγραμμικές πληρωμές. Το νέο νομοθετικό πλαίσιο θα τεθεί σε ισχύ από τον Ιανουάριο του 2018. Αυτή τη στιγμή, η Επιτροπή, με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Αρχής Τραπεζών και σε διαβούλευση με τα ενδιαφερόμενα μέρη, αναπτύσσει ρυθμιστικά τεχνικά πρότυπα, που αναμένεται να δημοσιευτούν έως το τέλος του 2017, για την καλύτερη ταυτοποίηση των καταναλωτών και την κοινή και ασφαλή επικοινωνία για την ασφαλή λειτουργία των συναλλαγών πληρωμής. Επιπλέον, στο διεθνές μέτωπο, η Επιτροπή συνεργάστηκε εκ του σύνεγγυς με τους εταίρους της ομάδας G7 για τις «θεμελιώδεις αρχές κυβερνοασφάλειας στον χρηματοοικονομικό τομέα» που αποφάσισαν τον Οκτώβριο του 2016 οι υπουργοί Οικονομικών και οι διοικητές των κεντρικών τραπεζών των χωρών της G7. Οι αρχές έχουν σχεδιαστεί για οντότητες του χρηματοοικονομικού τομέα (δημόσιες και ιδιωτικές) και συμβάλλουν σε μια συντονισμένη προσέγγιση όσον αφορά την κυβερνοασφάλεια στον χρηματοοικονομικό τομέα, ώστε να αντιμετωπιστούν από κοινού απειλές στον κυβερνοχώρο, συμπεριλαμβανομένων των αυξημένων και πολύπλοκων απειλών.

<u>Μεταφορές</u>

<u>Δράση 15</u>: Η Επιτροπή και η Ύπατη Εκπρόσωπος (στο πλαίσιο των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων τους), σε συντονισμό με τα κράτη μέλη, θα εξετάσουν τον τρόπο αντιμετώπισης των υβριδικών απειλών, ιδίως εκείνων που αφορούν επιθέσεις στον κυβερνοχώρο σε ολόκληρο τον τομέα των μεταφορών.

[15] Οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Ασφάλεια Δικτύων και Πληροφοριών

[16] Οδηγία (ΕΕ) 2015/2366 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Νοεμβρίου 2015, σχετικά με υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά (ΕΕ L 337 της 23.12.2015, σ. 35).

Η υλοποίηση του σχεδίου δράσης ως προς τη στρατηγική της ΕΕ για την ασφάλεια στη θάλασσα[17] θα συμβάλει στην κατάργηση της νοοτροπίας στεγανών και στην ανταλλαγή πληροφοριών και την από κοινού αξιοποίηση πόρων μεταξύ των πολιτικών και στρατιωτικών αρχών. Αυτή η ενοποιημένη προσέγγιση οδήγησε στην αύξηση της συνεργασίας σε διάφορους τομείς. Έως το τέλος του 2017 αναμένεται να έχει ολοκληρωθεί, από κοινού από την Επιτροπή και την ΕΥΕΔ, ένα πολιτικοστρατιωτικό στρατηγικό θεματολόγιο έρευνας, με τη διεξαγωγή ενός τελικού εργαστηρίου για την προστασία θαλάσσιων υποδομών ζωτικής σημασίας. Οι εργασίες αυτές θα μπορούσαν να επεκταθούν μελλοντικά για να καλύψουν αναδυόμενες απειλές για τους υποθαλάσσιους αγωγούς, τη μεταφορά ενέργειας, τις καλωδιώσεις οπτικής ίνας και παραδοσιακών καλωδιώσεων επικοινωνίας από παρεμβάσεις εκτός των εθνικών υδάτων.

Πρόσφατη μελέτη[18] αξιολόγησε την ικανότητα των εθνικών αρχών ακτοφυλακής όσον αφορά την εκτίμηση κινδύνων. Η μελέτη εντοπίζει τα κυριότερα εμπόδια όσον αφορά τη συνεργασία και προτείνει πρακτικούς τρόπους αύξησης της συνεργασίας ανάμεσα στις λιμενικές αρχές σε επίπεδο ΕΕ και σε εθνικό επίπεδο στον συγκεκριμένο τομέα. Η εκτίμηση των κινδύνων παίζει σημαντικό ρόλο για την αντιμετώπιση θαλάσσιων απειλών και, πόσο μάλλον, για την αξιολόγηση και την πρόληψη υβριδικών απειλών, που απαιτούν επιπλέον και πιο σύνθετες προσεγγίσεις. Τα αποτελέσματα της μελέτης αυτής θα υποβληθούν σε διάφορα φόρα συναφή με θέματα ακτοφυλακής, έτσι ώστε να μπορέσουν οι προτεινόμενες συστάσεις να αξιολογηθούν και να εφαρμοστούν για την αύξηση της συνεργασίας στον τομέα αυτό, με κύριους στόχους την ετοιμότητα και την αντιμετώπιση υβριδικών απειλών.

Καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας

Δράση 16: Η Επιτροπή θα χρησιμοποιήσει την εφαρμογή του σχεδίου δράσης για την καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και για την αντιμετώπιση υβριδικών απειλών.

Οι δράστες υβριδικών επιθέσεων και οι υποστηρικτές τους χρειάζονται πόρους για να εκτελέσουν τα σχέδιά τους. Οι προσπάθειες της ΕΕ κατά της χρηματοδότησης του εγκλήματος και της τρομοκρατίας στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού θεματολογίου για την ασφάλεια και του σχεδίου δράσης κατά της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας μπορούν επίσης να συμβάλλουν στην αντιμετώπιση υβριδικών απειλών. Τον Δεκέμβριο του 2016 η Επιτροπή υπέβαλε τρεις νομοθετικές προτάσεις, οι οποίες περιλάμβαναν τις ποινικές κυρώσεις για τη νομιμοποίηση προσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τις παράνομες πληρωμές σε μετρητά, καθώς και τη δέσμευση και δήμευση περιουσιακών στοιχείων.[19].
Όλα τα κράτη μέλη πρέπει να μεταφέρουν στο εθνικό τους δίκαιο, έως τις 26 Ιουνίου 2017, την 4η οδηγία για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες[20], ενώ τον Ιούλιο του 2016 η Επιτροπή υπέβαλε στοχευμένη νομοθετική πρόταση για να συμπληρώσει και να ενισχύσει την οδηγία αυτή με πρόσθετα μέτρα[21].

[17] https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/docs/body/20141216-action-plan_en.pdf και 2η έκθεση προς τα κράτη μέλη σχετικά με το σχέδιο δράσης ως προς τη στρατηγική της ΕΕ για την ασφάλεια στη θάλασσα, της 21ης Ιουνίου 2017.
[18] Μελέτη «Evaluation of risk assessment capacity at the level of Member States' authorities performing coast guard functions», 2017, https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/documentation/studies
[19] Τρίτη έκθεση προόδου προς μια αποτελεσματική και πραγματική Ένωση Ασφάλειας [COM(2016) 831 final].
[20]Οδηγία (ΕΕ) 2015/849 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαΐου 2015, σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από

Στις 26 Ιουνίου 2017 η Επιτροπή εξέδωσε την υπερεθνική αξιολόγηση των κινδύνων που προέβλεπε η 4η οδηγία για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Επίσης, υπέβαλε πρόταση κανονισμού για την πρόληψη της εισαγωγής και της αποθήκευσης στην ΕΕ πολιτιστικών αγαθών που εξάγονται παράνομα από τρίτες χώρες[22]. Αργότερα το τρέχον έτος, η Επιτροπή θα υποβάλει έκθεση για την αξιολόγηση που πραγματοποιεί όσον αφορά την ανάγκη λήψης πρόσθετων μέτρων για την παρακολούθηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας στην ΕΕ. Η Επιτροπή επανεξετάζει επίσης τη νομοθεσία σχετικά με την καταπολέμηση της απάτης και της πλαστογραφίας που αφορούν τα μέσα πληρωμής πλην των μετρητών[23].

Η τρίτη έκθεση προόδου προς μια αποτελεσματική και πραγματική Ένωση Ασφάλειας παρέχει περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με την ισχύουσα κατάσταση όσον αφορά την υλοποίηση του σχεδίου δράσης για την καταπολέμηση της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

<u>Προαγωγή των κοινών αξιών της ΕΕ και ανοιχτών, ανθεκτικών και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνιών</u>

Ανάπτυξη ανθεκτικότητας απέναντι στη ριζοσπαστικοποίηση και τον βίαιο εξτρεμισμό

Η θρησκευτική και ιδεολογική ριζοσπαστικοποίηση, οι εθνοτικές συγκρούσεις και οι διενέξεις μειονοτήτων μπορούν να υποκινηθούν από εξωτερικούς παράγοντες, με την υποστήριξη συγκεκριμένων ομάδων ή με ενέργειες πυροδότησης συγκρούσεων μεταξύ ομάδων. Έχουν προκύψει πρόσθετες προκλήσεις, όπως οι απειλές από μεμονωμένους δράστες, νέοι τρόποι ριζοσπαστικοποίησης, ιδίως στο πλαίσιο της μεταναστευτικής κρίσης, η αύξηση του δεξιού εξτρεμισμού (συμπεριλαμβανομένης της βίας κατά μεταναστών) και οι κίνδυνοι πόλωσης. Μολονότι οι εργασίες για τη ριζοσπαστικοποίηση συνεχίζονται στο πλαίσιο της Ένωσης Ασφάλειας, μπορεί να έχουν, έμμεση, συνάφεια με τους υβριδικούς κινδύνους, στο βαθμό που άτομα τα οποία είναι ευάλωτα στη ριζοσπαστικοποίηση μπορούν να χειραγωγηθούν από δράστες υβριδικών απειλών.

<u>Δράση 17:</u> Η Επιτροπή εφαρμόζει τις δράσεις κατά της ριζοσπαστικοποίησης που έχουν καθοριστεί στο ευρωπαϊκό θεματολόγιο για την ασφάλεια και αναλύει την ανάγκη ενίσχυσης των διαδικασιών για την αφαίρεση του παράνομου περιεχομένου, ζητώντας από τους μεσάζοντες τη δέουσα επιμέλεια στη διαχείριση δικτύων και συστημάτων.

Πρόληψη της ριζοσπαστικοποίησης

Η Επιτροπή εξακολουθεί να υλοποιεί την πολυσχιδή αντίδρασή της στη ριζοσπαστικοποίηση, όπως καθορίστηκε τον Ιούνιο του 2016 στην ανακοίνωση σχετικά με την πρόληψη της

παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 648/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, και την κατάργηση της οδηγίας 2005/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και της οδηγίας 2006/70/ΕΚ της Επιτροπής (Κείμενο που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ΕΟΧ), ΕΕ L 141 της 5.6.2015, σ. 73–117.

[21] Για περισσότερες λεπτομέρειες βλ. την Τρίτη έκθεση προόδου προς μια αποτελεσματική και πραγματική Ένωση Ασφάλειας [COM(2016) 831 final] και την Όγδοη έκθεση προόδου προς μια αποτελεσματική και πραγματική Ένωση Ασφάλειας [COM(2017) 354 final].

[22] COM(2017) 26.6.2017, COM(2017) 340 final, SWD(2017) 275 final 0.

[23] Όγδοη έκθεση προόδου προς μια αποτελεσματική και πραγματική Ένωση Ασφάλειας [COM(2017) 354 final].

ριζοσπαστικοποίησης που οδηγεί σε βίαιο εξτρεμισμό[24], με καίριες δράσεις, όπως η προαγωγή της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς και κοινών αξιών, η αντιμετώπιση της εξτρεμιστικής προπαγάνδας στο διαδίκτυο και της ριζοσπαστικοποίησης στις φυλακές, η ενίσχυση της συνεργασίας με τρίτες χώρες και η ενίσχυση της έρευνας για την καλύτερη κατανόηση της εξελισσόμενης φύσης της ριζοσπαστικοποίησης και τη λήψη πολιτικών αποφάσεων με περισσότερη γνώση των θεμάτων. Το Δίκτυο Ευαισθητοποίησης για τη Ριζοσπαστικοποίηση (RAN) πρωτοστάτησε στις εργασίες της Επιτροπής για την υποστήριξη των κρατών μελών στον τομέα αυτό, σε συνεργασία με επαγγελματίες σε τοπικό επίπεδο. Περισσότερες λεπτομέρειες παρέχονται στην όγδοη έκθεση προόδου προς μια αποτελεσματική και πραγματική Ένωση Ασφάλειας[25].

Ριζοσπαστικοποίηση και ρητορική μίσους μέσω του διαδικτύου

Σε εναρμόνιση με το ευρωπαϊκό θεματολόγιο για την ασφάλεια[26], η Επιτροπή έχει λάβει μέτρα για να μειωθεί η διαθεσιμότητα παράνομου διαδικτυακού περιεχομένου, κυρίως μέσω της μονάδας της ΕΕ για την αναφορά διαδικτυακού περιεχομένου της Europol και του φόρουμ της ΕΕ για το διαδίκτυο[27]. Σημαντική πρόοδος έχει επίσης σημειωθεί στο πλαίσιο του κώδικα δεοντολογίας για την αντιμετώπιση της παράνομης ρητορικής μίσους στο διαδίκτυο[28]. Περισσότερες λεπτομέρειες παρέχονται στην όγδοη έκθεση προόδου προς μια αποτελεσματική και πραγματική Ένωση Ασφάλειας[29]. Οι δράσεις αυτές θα ενισχυθούν, υπό το πρίσμα και των συμπερασμάτων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου[30], της συνόδου κορυφής της G7[31] και της συνόδου της G20 στο Αμβούργο[32].

Οι διαδικτυακές πλατφόρμες διαδραματίζουν κύριο ρόλο στην καταπολέμηση παράνομου ή δυνητικά επιβλαβούς περιεχομένου. Στο πλαίσιο της στρατηγικής για την ψηφιακή ενιαία αγορά, όπως αναφέρεται στην ενδιάμεση επισκόπηση[33], η Επιτροπή θα εξασφαλίσει τη βελτίωση του συντονισμού με πλατφόρμες διαλόγου, εστιάζοντας σε μηχανισμούς και τεχνικές λύσεις για την αφαίρεση παράνομου περιεχομένου. Όπου ενδείκνυται, στόχος θα πρέπει να είναι η ενίσχυση αυτών των μηχανισμών με παροχή καθοδήγησης για θέματα όπως η κοινοποίηση και η αφαίρεση παράνομου περιεχομένου. Η Επιτροπή θα παρέχει επίσης καθοδήγηση σχετικά με κανόνες ευθύνης.

[24] http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/library/publications/2016/communication-preventing-radicalisation_en.pdf

[25] COM(2017) 354 final

[26] Για περισσότερες λεπτομέρειες βλ. την Όγδοη έκθεση προόδου προς μια αποτελεσματική και πραγματική Ένωση Ασφάλειας [COM(2017) 354 final].

[27] Για περισσότερες λεπτομέρειες βλ. την Όγδοη έκθεση προόδου προς μια αποτελεσματική και πραγματική Ένωση Ασφάλειας [COM(2017) 354 final].

[28] Κώδικας δεοντολογίας για την παράνομη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο, 31 Μαΐου 2016, http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/hate_speech_code_of_conduct_en.pdf

[29] Για περισσότερες λεπτομέρειες βλ. την Όγδοη έκθεση προόδου προς μια αποτελεσματική και πραγματική Ένωση Ασφάλειας [COM(2017) 354 final].

[30] Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 22-23 Ιουνίου 2017.

[31] Σύνοδος κορυφής της G7 στην Ταορμίνα, Ιταλία, 26-27 Μαΐου 2017.

[32] Σύνοδος κορυφής της G20 στο Αμβούργο, Γερμανία, 7-8 Ιουλίου 2017.

[33] Πρβλ. ανακοίνωση της Επιτροπής COM(2017) 228 final ανωτέρω.

<u>Ενίσχυση της συνεργασίας με τρίτες χώρες</u>

<u>Δράση 18:</u> Η Ύπατη Εκπρόσωπος, σε συντονισμό με την Επιτροπή, θα δρομολογήσει μια έρευνα των υβριδικών κινδύνων στις γειτονικές περιοχές. Η Ύπατη Εκπρόσωπος, η Επιτροπή και τα κράτη μέλη θα χρησιμοποιήσουν τα μέσα που έχουν στη διάθεσή τους για τη δημιουργία ικανοτήτων των εταίρων και την ενίσχυση της ανθεκτικότητάς τους σε υβριδικές απειλές. Αποστολές της ΚΠΑΑ θα μπορούσαν να αναπτυχθούν ανεξάρτητα από τα μέσα της ΕΕ ή συμπληρωματικά προς αυτά, για την υποστήριξη των εταίρων στην ενίσχυση των ικανοτήτων τους.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει εντείνει τις προσπάθειές της για τη δημιουργία ικανοτήτων και ανθεκτικότητας σε χώρες-εταίρους στον τομέα της ασφάλειας, μεταξύ άλλων, με τη σύνδεση της ασφάλειας και της ανάπτυξης, την ανάπτυξη της διάστασης της ασφάλειας στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής πολιτικής γειτονίας και την έναρξη διαλόγου σχετικά με την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και την ασφάλεια με χώρες της Μεσογείου. Στο πλαίσιο αυτό δρομολογήθηκε, σε συνεργασία με τη Μολδαβία, πιλοτικό σχέδιο έρευνας κινδύνων. Σκοπός του είναι να συμβάλει στον εντοπισμό σημαντικών ευάλωτων σημείων της χώρας και να εξασφαλίσει ότι η υποστήριξη της ΕΕ θα στοχεύσει αυτούς ακριβώς τους τομείς. Τα αποτελέσματα του σχεδίου έδειξαν ότι η έρευνα ήταν χρήσιμη. Με βάση την αποκτηθείσα εμπειρία, η Επιτροπή και η ΕΥΕΔ θα υποβάλουν συστάσεις για την ιεράρχηση των δράσεων με τον τίτλο «αποτελεσματικότητα, στρατηγικές επικοινωνίες, προστασία υποδομών ζωτικής σημασίας και κυβερνοασφάλεια».

Στο μέλλον, και άλλες γειτονικές χώρες θα μπορούσαν να επωφεληθούν από την έρευνα, αξιοποιώντας αυτή την πρώτη εμπειρία· ασφαλώς, με συγκεκριμένες προσαρμογές για να αντικατοπτρίζονται οι διαφορετικές εθνικές και τοπικές καταστάσεις και οι ειδικοί κίνδυνοι και για να αποφεύγεται η επικάλυψη με εν εξελίξει διαλόγους σχετικά με την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και την ασφάλεια. Γενικότερα, στις 7 Ιουνίου 2017 η Επιτροπή και η Ύπατη Εκπρόσωπος εξέδωσαν κοινή ανακοίνωση με τίτλο «Μια στρατηγική προσέγγιση όσον αφορά την ανθεκτικότητα στην εξωτερική δράση της ΕΕ»[34]. Στόχος είναι η υποστήριξη των χωρών-εταίρων για να καταστούν πιο ανθεκτικές στις σημερινές παγκόσμιες προκλήσεις. Η ανακοίνωση αναγνωρίζει την ανάγκη μετάβασης από τον περιορισμό των κρίσεων σε μια πιο διαρθρωτική και μακροπρόθεσμη προσέγγιση όσον αφορά τις απειλές, με έμφαση στην πρόβλεψη, την πρόληψη και την ετοιμότητα.

<u>Ανθεκτικότητα του κυβερνοχώρου για ανάπτυξη</u>

Η ΕΕ υποστηρίζει χώρες εκτός της Ευρώπης με σκοπό να ενισχυθεί η ανθεκτικότητα των δικτύων πληροφοριών τους. Η όλο και αυξανόμενη ψηφιοποίηση έχει μια εγγενή διάσταση ασφάλειας, η οποία θέτει ιδιαίτερες προκλήσεις όσον αφορά την ανθεκτικότητα των συστημάτων δικτύων πληροφορικής παγκόσμια, αφού οι επιθέσεις στον κυβερνοχώρο δεν γνωρίζουν σύνορα. Η ΕΕ υποστηρίζει τρίτες χώρες να αναπτύξουν την ικανότητά τους να προλαμβάνουν και να αντιμετωπίζουν με επιτυχία τυχαίες βλάβες και επιθέσεις στον κυβερνοχώρο. Σε συνέχεια του πιλοτικού σχεδίου για την κυβερνοασφάλεια στην πρώην

[34]Κοινή ανακοίνωση προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο: «Μια στρατηγική προσέγγιση όσον αφορά την ανθεκτικότητα στην εξωτερική δράση της ΕΕ» [JOIN (2017) 21 final].

Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, το Κοσυφοπέδιο[35] και τη Μολδαβία, η Επιτροπή θα δρομολογήσει ένα νέο πρόγραμμα για την ενίσχυση της κυβερνοανθεκτικότητας τρίτων χωρών, ιδίως στην Αφρική και την Ασία, για την περίοδο 2017-2020, όπως επίσης και στην Ουκρανία. Στόχος είναι η αύξηση της ασφάλειας και της ετοιμότητας υποδομών ζωτικής σημασίας και δικτύων πληροφορικής σε τρίτες χώρες στη βάση μιας προσέγγισης στο επίπεδο του συνόλου της διοίκησης, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα τη συμμόρφωση με τα ανθρώπινα δικαιώματα και το κράτος δικαίου.

Αεροπορική ασφάλεια

Η πολιτική αεροπορία παραμένει ο κύριος και συμβολικός στόχος τρομοκρατών, όμως θα μπορούσε να αποτελέσει στόχο και υβριδικών επιθέσεων. Μολονότι η ΕΕ έχει αναπτύξει ένα ισχυρό πλαίσιο αεροπορικής ασφάλειας, πτήσεις που προέρχονται από τρίτες χώρες ενδέχεται να είναι πιο ευάλωτες. Σε ευθυγράμμιση με το ψήφισμα του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ 2309 (2016), η Επιτροπή εντείνει τις προσπάθειες για την ανάπτυξη ικανοτήτων σε τρίτες χώρες. Τον Ιανουάριο του 2017 η Επιτροπή ξεκίνησε μια νέα ολοκληρωμένη αξιολόγηση κινδύνων για να εξασφαλίσει την ιεράρχηση και τον συντονισμό των προσπαθειών ανάπτυξης ικανοτήτων σε επίπεδο ΕΕ και στα κράτη μέλη, όπως επίσης και με διεθνείς εταίρους. Το 2016 η Επιτροπή δρομολόγησε ένα τετρεατές σχέδιο για την αεροπορική ασφάλεια στην Αφρική και στην αραβική χερσόνησο, για την αντιμετώπιση της απειλής της τρομοκρατίας κατά της πολιτικής αεροπορίας. Το σχέδιο επικεντρώνεται στην ανταλλαγή εμπειρογνωμοσύνης με κράτη-εταίρους και εμπειρογνώμονες των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Διάσκεψης Πολιτικής Αεροπορίας και σε δραστηριότητες καθοδήγησης, κατάρτισης και πλαισίωσης. Οι δραστηριότητες θα ενταθούν κατά τη διάρκεια του 2017.

γ. ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΚΡΙΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΚΑΜΨΗ

Μολονότι οι συνέπειες μπορούν να ελαχιστοποιηθούν μέσω μακροπρόθεσμων πολιτικών σε εθνικό επίπεδο και σε επίπεδο ΕΕ, βραχυπρόθεσμα εξακολουθεί να αποτελεί σημαντικό πρόβλημα για την ενίσχυση της ικανότητας των κρατών μελών και της Ένωσης να προλαμβάνουν και να αντιμετωπίζουν υβριδικές απειλές καθώς και να επανακάμπτουν από αυτές άμεσα και συντονισμένα. Είναι σημαντικό να υπάρχει ταχεία αντίδραση σε συμβάντα από υβριδικές απειλές. Το προηγούμενο έτος σημειώθηκε αρκετή πρόοδος στον τομέα αυτό και σήμερα υπάρχει στην ΕΕ επιχειρησιακό πρωτόκολλο που καθορίζει τη διαδικασία διαχείρισης κρίσεων σε περίπτωση υβριδικής επίθεσης. Θα υπάρξει περαιτέρω συστηματική παρακολούθηση και άσκηση.

Δράση 19: ***Η Ύπατη Εκπρόσωπος και η Επιτροπή, σε συντονισμό με τα κράτη μέλη, θα καθιερώσουν ένα κοινό επιχειρησιακό πρωτόκολλο και θα διεξάγουν τακτικές ασκήσεις ούτως ώστε να βελτιωθεί η ικανότητα λήψης στρατηγικών αποφάσεων για την αντιμετώπιση των σύνθετων υβριδικών απειλών, με βάση τις διαδικασίες διαχείρισης κρίσεων και τις ολοκληρωμένες ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση πολιτικών κρίσεων.***

[35] Η ονομασία αυτή χρησιμοποιείται με την επιφύλαξη των θέσεων ως προς το καθεστώς και συνάδει με την απόφαση αριθ. 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών και τη γνώμη του Διεθνούς Δικαστηρίου σχετικά με τη διακήρυξη της ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπεδίου.

Το κοινό πλαίσιο πρότεινε τη δημιουργία μηχανισμών ταχείας αντίδρασης για συμβάντα από υβριδικές απειλές, για τον συντονισμό των μηχανισμών αντίδρασης της ΕΕ[36] και των συστημάτων έγκαιρης προειδοποίησης. Για τον σκοπό αυτό, οι υπηρεσίες της Επιτροπής και η ΕΥΕΔ εξέδωσαν επιχειρησιακό πρωτόκολλο για την καταπολέμηση υβριδικών απειλών (EU Playbook - Σενάριο ΕΕ)[37], στο οποίο περιγράφονται οι διαδικασίες για τον συντονισμό, τον συνδυασμό και την ανάλυση πληροφοριών, τις ασκήσεις και την κατάρτιση και για τη συνεργασία με οργανισμούς-εταίρους, ιδίως το ΝΑΤΟ, σε περίπτωση υβριδικής απειλής. Παρόμοια, το ΝΑΤΟ ανέπτυξε ένα σενάριο ενισχυμένης συνεργασίας με την ΕΕ στην πρόληψη και την καταπολέμηση υβριδικών απειλών στους τομείς της κυβερνοάμυνας, των στρατηγικών επικοινωνιών, της επίγνωσης της κατάστασης και της διαχείρισης κρίσεων. Το σενάριο της ΕΕ θα δοκιμαστεί μέσω μιας άσκησης το φθινόπωρο του 2017, στο πλαίσιο της Παράλληλης και συντονισμένης άσκησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που περιλαμβάνει την αλληλεπίδραση με το ΝΑΤΟ.

<u>Δράση 20</u>: Η Επιτροπή και η Ύπατη Εκπρόσωπος, στο πλαίσιο των αντίστοιχων τομέων αρμοδιοτήτων τους, θα εξετάσουν τη δυνατότητα εφαρμογής και τις πρακτικές συνέπειες του άρθρου 222 της ΣΛΕΕ και του άρθρου 42 παράγραφος 7 της ΣΕΕ σε περίπτωση εκτεταμένης και σοβαρής υβριδικής επίθεσης.

Το άρθρο 42 παράγραφος 7 της ΣΕΕ αναφέρεται σε ένοπλη επίθεση κατά της επικράτειας κράτους μέλους, ενώ το άρθρο 222 της ΣΛΕΕ (ρήτρα αλληλεγγύης) αναφέρεται σε τρομοκρατική επίθεση ή φυσική ή ανθρωπογενή καταστροφή στην επικράτεια κράτους μέλους. Το άρθρο της ΣΛΕΕ είναι πιο πιθανό να χρησιμοποιηθεί σε περίπτωση υβριδικών επιθέσεων, οι οποίες αποτελούν συνδυασμό εγκληματικών και ανατρεπτικών δράσεων. Η επίκληση της ρήτρας αλληλεγγύης ενεργοποιεί τον συντονισμό σε επίπεδο Συμβουλίου (ολοκληρωμένες ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση πολιτικών κρίσεων IPCR) και την εμπλοκή των σχετικών θεσμικών οργάνων, υπηρεσιών και οργανισμών της ΕΕ, καθώς και τα προγράμματα και τους μηχανισμούς υποστήριξης της ΕΕ. Η απόφαση 2014/415/ΕΕ του Συμβουλίου προβλέπει ρυθμίσεις για την εφαρμογή της ρήτρας αλληλεγγύης από την Ένωση. Οι διαδικασίες εφαρμογής εξακολουθούν να ισχύουν και δεν υπάρχει ανάγκη αναθεώρησης της απόφασης του Συμβουλίου. Αν μια υβριδική επίθεση περιλαμβάνει ένοπλη επίθεση θα μπορούσε να ενεργοποιηθεί και το άρθρο 42 παράγραφος 7. Στην περίπτωση αυτή, υποστήριξη παρέχεται τόσο από τα κράτη μέλη όσο και από την ΕΕ. Η Επιτροπή και η Ύπατη Εκπρόσωπος θα εξακολουθήσουν να αξιολογούν τους αποτελεσματικότερους τρόπους αντιμετώπισης παρόμοιων επιθέσεων.

Η έκδοση του επιχειρησιακού πρωτοκόλλου της ΕΕ που προαναφέρθηκε υποστηρίζει άμεσα την αξιολόγηση αυτή και θα εφαρμοστεί στο πλαίσιο της Παράλληλης και συντονισμένης άσκησης της ΕΕ (PACE) τον Οκτώβριο του 2017. Στην άσκηση αυτή θα δοκιμαστούν διάφοροι μηχανισμοί της ΕΕ και η ικανότητα αλληλεπίδρασης με τον στόχο επιτάχυνσης της λήψης αποφάσεων όταν η κατάσταση, λόγω υβριδικών απειλών, είναι ασαφής.

<u>Δράση 21:</u> Η Ύπατη Εκπρόσωπος, σε συντονισμό με τα κράτη μέλη, θα ενσωματώσει, αξιοποιήσει και συντονίσει τις ικανότητες στρατιωτικής δράσης για την αντιμετώπιση υβριδικών απειλών στο πλαίσιο της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας.

[36] Οι ολοκληρωμένες ρυθμίσεις της ΕΕ για την αντιμετώπιση πολιτικών κρίσεων (IPCR), του Συμβουλίου, το σύστημα ARGUS και το CRM της ΕΥΕΔ.
[37] Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής (2016) 227 που εκδόθηκε στις 7 Ιουλίου 2016.

Σε συνέχεια των ολοκληρωμένων στρατιωτικών ικανοτήτων για την υποστήριξη της ΚΕΠΠΑ/ΚΠΑΑ και του σεμιναρίου με στρατιωτικούς εμπειρογνώμονες τον Δεκέμβριο του 2016, και με την καθοδήγηση της Ομάδας της Στρατιωτικής Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Ένωσης τον Μάιο του 2017, τον Ιούλιο του 2017 οριστικοποιήθηκε και θα υλοποιηθεί μέσω του σχεδίου ανάπτυξης και εφαρμογής περιεχομένου η «στρατιωτική συμβολή της ΕΕ για την καταπολέμηση υβριδικών απειλών στο πλαίσιο της ΚΠΑΑ».

δ. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΕΕ-ΝΑΤΟ

<u>Δράση 22</u>: Η Ύπατη Εκπρόσωπος, σε συντονισμό με την Επιτροπή, θα συνεχίσει τον άτυπο διάλογο και θα ενισχύσει τη συνεργασία και τον συντονισμό με το ΝΑΤΟ για την ορθή αντίληψη της κατάστασης, τις στρατηγικές επικοινωνίες, την ασφάλεια στον κυβερνοχώρο και την «πρόληψη και αντίδραση σε κρίσεις» για την αντιμετώπιση υβριδικών απειλών, τηρώντας τις αρχές του μη αποκλεισμού και της αυτονομίας κάθε οργανισμού ως προς τη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Με βάση την κοινή δήλωση που υπέγραψαν οι πρόεδροι του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και ο Γενικός Γραμματέας του ΝΑΤΟ στη Βαρσοβία στις 8 Ιουλίου 2016, η ΕΕ και το ΝΑΤΟ ανέπτυξαν μια κοινή δέσμη 42 προτάσεων προς εφαρμογή, οι οποίες στη συνέχεια υποβλήθηκαν σε χωριστές και παράλληλες διαδικασίες στις 6 Δεκεμβρίου 2016 στο πλαίσιο των Συμβουλίων της ΕΕ και του ΝΑΤΟ[38]. Τον Ιούνιο του 2017 η Ύπατη Εκπρόσωπος/Αντιπρόεδρος και ο Γενικός Γραμματέας του ΝΑΤΟ δημοσίευσαν έκθεση σχετικά με τη συνολική πρόοδο όσον αφορά τις 42 δράσεις της κοινής δήλωσης. Η καταπολέμηση υβριδικών απειλών αποτελεί έναν από τους τομείς συνεργασίας που εντοπίζονται στην κοινή δήλωση και αφορά δέκα από τις 42 δράσεις. Η έκθεση δείχνει ότι από τις προσπάθειες που καταβλήθηκαν το προηγούμενο έτος προέκυψαν σημαντικά αποτελέσματα. Πολλές από τις επιμέρους δράσεις που αποσκοπούσαν στην καταπολέμηση υβριδικών απειλών έχουν ήδη αναφερθεί, συμπεριλαμβανομένων του ευρωπαϊκού κέντρου αριστείας για την αντιμετώπιση υβριδικών απειλών, της καλύτερης επίγνωσης της κατάστασης, της Μονάδας Ανάλυσης Υβριδικών Απειλών της ΕΕ και της αλληλεπίδρασής της με την πρόσφατα δημιουργηθείσα Υπηρεσία Ανάλυσης Υβριδικών Απειλών του ΝΑΤΟ και της συνεργασίας μεταξύ ομάδων στρατηγικών επικοινωνιών. Για πρώτη φορά θα γίνει κοινή άσκηση με συμμετοχή προσωπικού από το ΝΑΤΟ και την ΕΕ για την εφαρμογή ενός σεναρίου υβριδικής απειλής. Στην άσκηση αυτή θα δοκιμαστεί η εφαρμογή πλέον του ενός τρίτου των κοινών προτάσεων. Η ΕΕ θα πραγματοποιήσει αυτό το έτος τη δική της παράλληλη και συντονισμένη άσκηση και αναμένεται να αναλάβει ηγετικό ρόλο το 2018.

Όσον αφορά την ανθεκτικότητα, το προσωπικό της ΕΕ και του ΝΑΤΟ συμμετείχαν σε ενημερωτικές συνεδριάσεις, μεταξύ άλλων και σχετικά με τον μηχανισμό της ΕΕ για τις ολοκληρωμένες ρυθμίσεις για την αντιμετώπιση πολιτικών κρίσεων. Η διεξαγωγή τακτικών επαφών ανάμεσα στο προσωπικό της ΕΕ και του ΝΑΤΟ, στο πλαίσιο εργαστηρίων του ΝΑΤΟ ή του Διοικητικού Συμβουλίου του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας, επέτρεψε την ανταλλαγή πληροφοριών όσον αφορά τις βασικές προδιαγραφές του ΝΑΤΟ σχετικά με την εθνική ανθεκτικότητα. Το φθινόπωρο προγραμματίζονται περαιτέρω ανταλλαγές ανάμεσα στην Επιτροπή και το ΝΑΤΟ για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας. Η επόμενη έκθεση προόδου σχετικά με τη συνεργασία της ΕΕ με το ΝΑΤΟ θα εξετάζει δυνατότητες επέκτασης της συνεργασίας μεταξύ των δύο οργανισμών.

[38] http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/12/06-eu-nato-joint-declaration/

3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το κοινό πλαίσιο περιγράφει δράσεις που έχουν σχεδιαστεί για να συμβάλουν στην καταπολέμηση υβριδικών απειλών και στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας σε επίπεδο ΕΕ και εθνικό επίπεδο, καθώς επίσης και για εταίρους. Μολονότι η Επιτροπή και η Ύπατη Εκπρόσωπος παράγουν αποτελέσματα σε όλους τους τομείς, σε στενή συνεργασία με τα κράτη μέλη και τους εταίρους, είναι σημαντικό να διατηρηθεί αυτή η δυναμική ενόψει των υφιστάμενων και των διαρκώς αναδυόμενων υβριδικών απειλών. Τα κράτη μέλη φέρουν την κυρίως αρμοδιότητα για την καταπολέμηση υβριδικών απειλών που σχετίζονται με την εθνική ασφάλεια και την τήρηση του νόμου και της τάξης. Η εθνική ανθεκτικότητα και οι συλλογικές προσπάθειες προστασίας έναντι υβριδικών απειλών πρέπει να εξετάζονται ως αλληλοενισχυόμενα στοιχεία της ίδιας συνολικής προσπάθειας. Επομένως, καλούνται τα κράτη μέλη να διενεργήσουν το ταχύτερο δυνατό έρευνες υβριδικών κινδύνων, διότι οι έρευνες αυτές θα προσφέρουν πολύτιμες πληροφορίες σχετικά με το βαθμό τρωτότητας και ετοιμότητας σε όλη την Ευρώπη. Θα πρέπει να μεγιστοποιηθεί το δυναμικό της Μονάδας Ανάλυσης Υβριδικών Απειλών της ΕΕ με την αξιοποίηση της σημαντικής προόδου που έχει σημειωθεί για τη βελτίωση της ευαισθητοποίησης. Η Ύπατη Εκπρόσωπος καλεί τα κράτη μέλη να υποστηρίξουν τις εργασίες των ειδικών ομάδων StratCom με σκοπό την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση της εμφάνισης υβριδικών απειλών. Η ΕΕ θα υποστηρίξει πλήρως το υπό φινλανδική ηγεσία Ευρωπαϊκό κέντρο για την αντιμετώπιση υβριδικών απειλών.

Το μοναδικό πλεονέκτημα της ΕΕ έγκειται στην υποστήριξη των κρατών μελών και των εταίρων για να αναπτύξουν την ανθεκτικότητά τους, βασιζόμενοι σε ένα ευρύ φάσμα υφιστάμενων εργαλείων και προγραμμάτων. Έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας σε τομείς όπως οι μεταφορές, η ενέργεια, η κυβερνοασφάλεια, οι υποδομές ζωτικής σημασίας, η προστασία του χρηματοπιστωτικού συστήματος από παράνομη χρήση και οι προσπάθειες για την αντιμετώπιση του βίαιου εξτρεμισμού και της ριζοσπαστικοποίησης. Η δράση της ΕΕ για την ανάπτυξη ανθεκτικότητας θα συνεχιστεί όσο εξελίσσεται η φύση των υβριδικών απειλών. Συγκεκριμένα, η ΕΕ θα αναπτύξει δείκτες για τη βελτίωση της προστασίας και της ανθεκτικότητας υποδομών ζωτικής σημασίας έναντι υβριδικών απειλών σε συναφείς τομείς.

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας μπορεί να συγχρηματοδοτήσει, από κοινού με τα κράτη μέλη, προτεραιότητες όσον αφορά την ανάπτυξη ικανότητας, για να ενισχυθεί η ανθεκτικότητα έναντι υβριδικών απειλών. Η επερχόμενη δέσμη περί κυβερνοασφάλειας, καθώς και διατομεακά μέτρα για την εφαρμογή της οδηγίας για την ασφάλεια των δικτύων πληροφοριών, θα προσφέρει νέες πλατφόρμες αντιμετώπισης υβριδικών απειλών σε όλη την ΕΕ.

Η Επιτροπή και η Ύπατη Εκπρόσωπος καλούν τα κράτη μέλη και τους εμπλεκόμενους παράγοντες, όπου ενδείκνυται, να συνάψουν άμεσες συμφωνίες και να εξασφαλίσουν την ταχεία και αποτελεσματική εφαρμογή των πολλών μέτρων που αποσκοπούν στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας όπως περιγράφεται στην παρούσα ανακοίνωση. Η ΕΕ θα αξιοποιήσει και θα εμβαθύνει την ήδη αποδοτική συνεργασία με το ΝΑΤΟ.

Η Ένωση παραμένει προσηλωμένη στην κινητοποίηση όλων των σχετικών μηχανισμών της ΕΕ για την αντιμετώπιση υβριδικών απειλών. Η υποστήριξη των προσπαθειών των κρατών μελών παραμένει προτεραιότητα της Ένωσης, ενεργώντας ως ισχυρότερος εγγυητής της

ασφάλειας που θα διαθέτει καλύτερη ικανότητα απόκρισης, μαζί με τους βασικούς της εταίρους.